

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

Verneplan for edelløvsog i Sogn og Fjordane fylke

1 FORSLAG

Miljøverndepartementet (MD) legger med dette fram forslag om verneplan for edelløvsog i Sogn og Fjordane fylke.

Verneforslaget omfatter:

1. Lindvik naturreservat, Eid kommune (0,435 km²)
2. Åsane naturreservat, Eid kommune (1,424 km²)
3. Haukåvatnet naturreservat, Flora kommune (1,482 km²)
4. Mallasvika naturreservat, Naustdal kommune (0,175 km²)
5. Steiehalsen naturreservat, Askvoll kommune (0,440 km²)
6. Mjåta naturreservat, Solund kommune (0,233 km²)
7. Rønset naturreservat, Hyllestad kommune (0,183 km²)
8. Eiterstrondi naturreservat, Vik kommune (2,320 km²)
9. Kvinnafossen naturreservat, Leikanger kommune (1,416 km²)
10. Stedjebereget naturreservat, Sogndal kommune (0, 602 km²)
11. Ytamo naturreservat, Luster kommune (1,904 km²)
12. Loi naturreservat, Luster kommune (0,863 km²)
13. Husum naturreservat, Lærdal kommune (0,494 km²)

Alle områdene foreslås vernet som naturreservater i medhold av naturvernloven. Områdene utgjør et totalareal på ca. 12 km². Alt areal er privat grunn.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

De foreslåtte naturreservatene utgjør områder med spesielle naturtyper, der verneformålet er spesielle naturtyper og særskilt vitenskapelig og pedagogisk betydning. De fleste områdene har tilnærmet urørt natur og flere skiller seg ut ved sin egenart. Områdene vurderes som representative for Sogn og Fjordane. På denne bakgrunn foreslås områdene fredet som naturreservater etter naturvernloven § 8.

1.2 Verneverdier

Fordi Sogn og Fjordane har større klimatisk spennvidde enn noe annet fylke i Norge, er edelløvsogene her spesielt interessante. Den spesielle rikdommen knyttet til edelløvsog skyldes naturlige faktorer som gunstig varmeklima og/eller rikt jordsmonn, og ofte også gammel kulturpåvirkning. Verneverdiene er knyttet til skog

med edle løvtrær som lind, alm, eik, ask og svartor, hasselskog med lågurthasselskog og høgstaudepreget gråor-hasselskog, kalkfuruskog og gamle ospebestand. I et av områdene finnes oseanisk gråor-almeskog og varmekjær kildeløvsog under marin grense. Spesielt for områdene er det store mangfoldet av arter, blant dem mange rødlistede eller regionalt sjeldne sopp, moser og lav knyttet til gammel edelløvsog, store løvtrær, død ved av edle løvtrær eller gammelskog og død ved generelt.

1.3 Trusler mot verneverdiene

Vegetasjonen i edelløvsogområdene i Sogn og Fjordane er i dag truet av inngrep og påvirkninger. Det kan være hogst, gran som fortrenger den stedege vegetasjonen om de ikke blir fjernet, beiteskader som følge av stor hjortebestand der hjorten ringbarker store trær og hindrer rekruttering av nye, vegbygging, bygging av hus og hytter og etablering av småkraftverk. Ekstensiv utmarksbeting vil i de fleste tilfellene være positivt for verneverdiene, men kan noen steder true enkelte arter. Opparbeiding av områder til beite kan imidlertid utgjøre en trussel mot verneverdiene gjennom kombinasjon av hogst, oppgjødsling og konsentrert beting.

1.4 Andre interesser

Andre interesser i de foreslåtte verneområdene er knyttet til:

1.4.1 Jordbruk

Oppdyrking er i liten grad aktuelt i disse edelløvsogene, da det er stort sett bratte ller. Utmarksbeite er aktuelt i mange av områdene.

1.4.2 Skogbruk

Selv om flere av områdene har tilnærmet urørt natur, er det likevel slik at de har mer eller mindre tydelige spor etter menneskelig bruk og inngrep, blant annet hogst. Hogst av ved til eget forbruk og uttak av spesialvirke av edle løvtrær er aktuelt. I flere av områdene er det bygd skogsveger. Gran er plantet inn mange steder.

1.4.3 Jakt

Mange av områdene inngår i større jaktområder for hjort. Sogn og Fjordane har store hjortestammer.

1.4.4 Småkraftverk

Mange av områdene er bratte ller med små og litt større bekker og elver. Småkraftverk er planlagt to steder. Ett område (Ramslia) berøres av et større kraftprosjekt.

1.4.5 Kraftlinjer

Gjennom flere av områdene går det kraftlinjer.

I tillegg er det i noen områder aktuelt med bygging og sikring av offentlige veger, uttak av grus og oppføring av enkelte hytter. Flere av de foreslåtte verneområdene

inneholder kulturminner med ulikt behov for skjøtsel, og hvor det er ønskelig å tilrettelegge for bruk.

1.5 Planstatus

De foreslåtte edelløvsskogreservatene ligger i LNF-områder, med unntak av et mindre delareal som blir kommentert under området Mallasvika.

2 SAKSBEHANDLING

2.1 Bakgrunn

Tematisk verneplan for edelløvsskog i Sogn og Fjordane er en oppfølging av St. meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*. Målet om å verne et representativt utvalg av norsk natur har senere blitt framhevet gjennom flere stortingsmeldinger og behandlinger i Stortinget, senest i St.meld.nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*.

2.2 Saksgang

Forslag til en verneplan for edelløvsskog i Sogn og Fjordane ble første gang sendt på høring i 1979. Etter dette har det vært flere faser med revisjoner før fylkesmannen den 4.11.2003 kunngjorde melding om oppstart av arbeid med Verneplan for edelløvsskog i Sogn og Fjordane. Meldingen gikk til organisasjonene som sitter i referansegruppa for verneplanarbeid i fylket og ble kunngjort i avisene. I forbindelse med faglig godkjenning av planforslaget i Direktoratet for naturforvaltning (DN) vurderte DN bl.a. i hvilken grad verdifulle edelløvsskogområder fra de kommunevise naturtypekartleggingene burde trekkes inn i den nye planen. DN mente snarlig slutføring av tidligere igangsatt verneplanarbeid var et overordna krav. Det var derfor ikke praktisk mulig å supplere planen med nye områder, selv om noen av disse har svært høy verdi. DN's faglige gjennomgang av verneplanutkastet ble sendt til Fylkesmannen 20.12.2004.

Fylkesmannen tok kontakt med grunneierne i 15 områder som enten hadde vært med i tidligere prosesser, eller der eierne i det minste hadde fått tilsendt informasjon tidligere om at området hadde stor verneverdi. Det ble gjennomført befaringer i de ulike områdene våren/forsommeren 2004.

Forslaget til verneplan ble sendt på lokal høring 17.3.2006, og på sentral høring 29.3.2006. Fylkesmannens tilråding ble oversendt til DN 15.1.2007. Direktoratets tilråding til MD ble sendt 11.6.2007.

Direktoratet for naturforvaltning kan ikke se at denne verneplanen har vesentlige konsekvenser for næringsvirksomhet som krever ytterligere utredning i samsvar med Utredningsinstruksen pkt. 2.3.2.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at verneplanen er utredet i henhold til forvaltningslovens, naturvernlovens og plan- og bygningslovens bestemmelser. Gjennom høringen er ulike interesser bredt belyst og vurdert. Det er

ikke avdekket konsekvenser som krever ytterligere utredninger av samfunnsinteresser så som næringsvirksomhet, i samsvar med Utredningsinstruksen pkt. 2.3.2. MD viser til at høringsforslaget (Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 2 -2006), DN's tilråding av 11.06.2007 med vedlegg, herunder høringsuttalelser framkommet både under den formelle høringen, og i for- og etterkant av denne, danner basis for departementets vurdering av denne verneplanen.

3 VIKTIGE ENDRINGER UNDER VERNEPLANPROSESSEN

3.1 Områder foreslått tatt ut av verneplanen

Verneforslaget omfatter 13 områder. Av de 15 områdene i oppstartsmeldinga ble Tjugum i Balestrand tatt ut før verneplanen ble sendt på formell lokal høring fordi miljøkvalitetene i dette området er så vidt sterkt knyttet til kulturlandskapet at det ville være vanskelig å ta vare på dem annet enn i sammenheng med driften på de aktuelle brukene. Under sluttbehandlingen foreslås vern av Ramslia naturreservat (1,524 km²) i Høyanger kommune utsatt i påvente av at konsesjonsbehandlingen for kraftprosjektet som berører lokaliteten, er fullført i 2010. Vernesaken vil deretter raskest mulig bli sluttført med vernevedtak. MD vil da måtte vurdere avgrensningen av naturreservatet i forhold til utfallet av konsesjonsbehandlingen av kraftprosjektet. Når det gjelder viktige naturkvaliteter i skog i den nærliggende Sørebdalen, jf. Fylkesmannens omtale i vernesaken, er det ønskelig at det her blir igangsatt en frivillig vern prosess med sikte på å sikre viktige verneverdier i skog.

3.2 Avgrensning

For å tilpasse vernet andre interesser er det foretatt endringer i de foreslåtte avgrensningene underveis i prosessen. Endringene er bl.a. begrunnet i behov for skogsvegtilkomst til utmark, holde inngrepspregede områder utenfor vernområdene og behov for sikkerhetssoner mot frukthager der skogen kan ryddes som tiltak mot skadeorganismer. Det er også foretatt grensejusteringer av hensyn til eiendomsgrensene.

Dessuten tilrår DN i mange områder at det som en del av grenseoppmålingen etter vernevedtak blir en nærmere definering av grensene mot veg. Det vises for øvrig til kap. 7 som omhandler de enkelte lokalitetene.

3.3 Verneforskriftene

I flere av områdene er det gjort endringer i forslag til forskrifter av hensyn til en bedre tilpasning til andre interesser.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's tilråding når det gjelder justering av grenser og forskrifter.

4 FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det legges opp til at DN avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området.

DN avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området. På bakgrunn av evalueringen av forsøkene med lokal medvirkning i forvaltningen i store verneområder, skal MD legge fram forslag for Stortinget til hvordan forvaltning av verneområder bør legges opp i framtiden. Når Stortinget har fattet en beslutning om dette, vil forvaltningen av verneområdene også i denne edelløvsogkoplanen måtte tilpasses dette.

Mange høringsparter og også fylkesmann setter utarbeidelse av forvaltningsplaner som viktig for mange av områdene i denne verneplanen. For flere av områdene deler DN disse synspunktene, men generelt mener DN at dette er et spørsmål som må løses i etterkant av vernet.

Utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen samt merking og oppsetting av skilt er dekket innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kap. 1427 post 32. Den årlige budsjettmessige oppfølginga av utarbeiding av forvaltningsplaner og etablering av oppsyn og skjøtsel vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

5 HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommunen og andre fylkesinstanser, har følgende organisasjoner og instanser hatt planen til uttalelse:

Fylkeslandbruksstyret, Statens Vegvesen Sogn og Fjordane, Fiskeridirektoratet Region Vest, Kystverket 2. distrikt, Sogn og Fjordane Energi, NVE Region Vest, Telenor AS i Førde, Statkraft Region Midt-Norge, Forsvarsbygg, Høgskulen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag, Sogn og Fjordane Bondelag, Sogn og Fjordane Sau- og getalslag, Sogn og Fjordane Skogeigarlag, Sogn og Fjordane Fiskarlag, Vestnorsk Havbrukslag, Sogn og Fjordane Grunneigar- og sjølaksfiskarlag, Sogn og Fjordane Røde Kors Hjelpekorps, Sogn og Fjordane Reiselivsråd, Kommunenes Sentralforbund avd. Sogn og Fjordane, Norges Jeger- og Fiskerforbund – Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Turlag, Sogn og Fjordane Idrettskrins, Sogn og Fjordane Orienteringskrins, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, Forum for natur- og friluftsliv, Distriktsalliansen, Norsk Bygdevernforening. Kommunal- og regionaldepartementet, Statens landbruksforvaltning, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Fiskeridirektoratet, Kystdirektoratet, Statens Kartverk, Statens namnekonsulentar for Vestlandet, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, NSB hovedadm. Jernbaneverket, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Universitetet i Oslo Biologisk institutt og Universitetets naturhistoriske museer og

botanisk hage, Universitetet i Bergen, NTNU, Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU, Vitenskapsmuseet, NTNU, Ringve botaniske have, Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Sogn- og Fjordane fylkeskommune har ikke avgitt uttalelse.

De berørte kommunene er delt i synet på verneplanen. Flora og Naustdal kommuner er imot vernet. Eid og Hyllestad kommuner ønsker at konfliktområder tas ut av verneforslaget. Luster kommune går mot vern der grunneierne er mot, og for vern der grunneierne er for. Askvoll kommune er nøytral. Lærdal kommune ber om at det tas hensyn til merknader fra grunneieren. Leikanger kommune ser positivt på forslaget til verneplan. Solund, Høyanger, Vik og Sogndal kommuner har ikke avgitt uttalelse. Områdene i Solund og Sogndal framstår som lite konfliktfylte å verne.

6 GENERELLE MERKNADER TIL VERNEPLANEN

6.1 Om verneplan og verneform

6.1.1 Generelt om verneplan for edelløvskog i Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag ser det som viktig at grunneierne kommer så tidlig som mulig inn i saksgangen, og at det er åpen dialog underveis. For hvert verneforslag må det legges mye arbeid i å få felles forståelse for vernet.

Sogn og Fjordane Bondelag er prinsipielt imot verneplanen. Planen gir sterke inngrep i eiendomsretten for grunneierne, og vernet bør derfor legges på statlig grunn. Laget ser det som avgjørende å ha en reell prosess på verneplanen, og venter derfor at høringsuttalelsene blir tillagt stor vekt og at den endelige verneplanen blir justert i forhold til forslaget.

Sogn og Fjordane Skogeigarlag mener generelt at vern etter naturvernloven må brukes målrettet der det er behov ut fra samfunnshensyn, og der formålet ikke kan oppnås på andre måter. Da må en i størst mulig grad finne fram til områder der næringskonflikten er minst mulig. Laget har størst tro på konseptet frivillig vern, der grunneierne og myndighetene i fellesskap blir enige om vernetiltak og vilkår. Når vern er nødvendig, er det viktig at forskriftene tar mest mulig hensyn til lokale forhold og behov.

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane stiller seg sterkt tvilende til om det er rett og nødvendig å verne så mange områder og så stort areal. I det videre arbeidet bør tallet på områder og areal revurderes. Vernestatus setter positivt søkelys på områdene, noe som gir mulighet til næringsutvikling dersom verneforskriftene tillater det.

Norsk Botanisk Forening, Vestlandsavdelingen støtter vern av alle områdene. Det er svært positivt at reservatene har relativt stor klimatisk spennvidde, at totalt areal er økt i forhold til tidligere forslag, og at en vil ta vare på hele økosystem og dermed øke overlevelsessjansene for artene i hvert reservat.

Norges Naturvernforbund (felles uttalelse fra fylkeslaget og forbundet sentralt) er glade for at verneplanen for edelløvskog i Sogn og Fjordane nærmer seg vedtak, etter at det første arbeidet starta opp på 1970-talet.

Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) viser til at Sogn og Fjordane har mye biologisk verdifull edelløvskog, og planen omfatter bare en mindre del, men det er svært positivt at dette nå blir sikret med naturreservat. Verneplanen omfatter mange viktige og godt dokumenterte lokaliteter, og det er svært positivt at den prøver å fange opp bredden i typer, der mangfoldet også av lav, mose, sopp og insekt blir vektlagt.

Statens Landbruksforvaltning (SLF) deler fylkesmannens oppfatning om at det nå er positivt å få slutført arbeidet med denne tematiske verneplanen.

Fylkesmannen ser ikke "frivillig vern"-konseptet som særlig aktuelt for denne planen etter som snarlig avklaring og ferdigstilling av et verneplanarbeid med historie fra 1970-tallet var et viktig krav til arbeidet. Planen er alt i utgangspunktet fremmet som en minimumsplan, for at en skal kunne avslutte den så snart som mulig. Frivillig vern kan derimot vise seg som en god ordning for den suppleringsplanen noen høringsinstanser har etterlyst, dvs. for verdifulle edelløvskogområder som ikke blir fanget opp av denne planen, spesielt i tilfeller der en har flere alternative lokaliteter å velge mellom.

6.1.2 Økonomisk erstatning

Mange grunneiere viser til at de har krav på økonomisk erstatning ved eventuelt vern.

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag mener at vern ikke må redusere verdien av eiendommene. Erstatningsspørsmål må avklares best mulig underveis, da det har virking for hvordan eierne skal stille seg til verneforslaget.

Sogn og Fjordane Bondelag mener erfaringene tilsier at erstatningene er små, og at en i for liten grad erstatter driftsulemper, avgrensinger i framtidig utnytting, og påkostinger som grunneierne har hatt, f.eks. skogsveger. Erstatningen må fullt ut dekke tap og ulemper, der en også må ta hensyn til framtidig bruk av arealene.

Sogn og Fjordane Skogeigarlag mener full erstatning og ryddige erstatningsprosesser er viktig for grunneierne, og det er nødvendig å få dekket også tap av framtidige ulemper og tapt råderett.

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane viser til at regelen til nå har vært at vern avgrenser mulighet til økonomisk utnytting, noe som skal kompenseres ved erstatning. I skogbruket er det tendens til at mer sjeldne treslag og kvaliteter gir langt høyere pris enn sagtømmer av tradisjonelt god kvalitet. Tilsvarende gjelder enda sterkere for fritidsopplevelser, der spesielle områder og krevende terreng kan representere særlige verdier.

Fylkesmannen bemerker at siden retten til erstatning er hjemlet i Naturvernloven, og altså uavhengig både av Fylkesmannens meninger og hvordan de enkelte grunneierne har stilt seg til vernesaken, er det ikke grunn for nærmere kommentar.

6.1.3 Om avgrensning av verneområdene

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane synes en må ha god grunn for å gjøre verneområdene større enn det som trengs for å sikre åpenbare verneverdier. Ved avgrensingen av verneområdene må hensynet til å fylle opp nasjonale og internasjonale arealkvoter være underordnet hensynet til potensialet for framtidig næringsutvikling.

Norges Naturvernforbund mener det er avgjørende at alle områdene som er sendt på høring blir vernet uten arealinnskrenkinger. Det er også bra at områdene har blitt utvidet (bl.a. Kvinnafossen) når ny kunnskap har kommet, mao. kunnskapsbasert naturforvaltning. Det er viktig å ha en økosystem-tilnærming til områdene, så de blir vernet som økologisk funksjonelle enheter i motsetning til tidligere "frimerker".

SABIMA viser til at størrelsen på områdene er brukbar sammenliknet med tidligere edelløvskogplaner, men flere av områdene er relativt små, og det er svært viktig at de ikke blir redusert på grunn av brukerinteresser (f.eks. Kvinnafossen).

Fylkesmannen påpeker at verneplanen i utgangspunktet ble fremmet som et minimumsforslag, som en derfor ikke burde gjøre reduksjoner i. I praksis ser en at tunge samfunnsinteresser likevel gjør dette nødvendig. Særlig gjelder det områder som grenser til boliger og veger (av de 13 områdene er det bare 2; Mjåta og Haukåvatnet, som ikke grenser til eksisterende eller planlagte veger i en eller annet form).

6.1.4 Behov for supplerings av verneplanen

Norsk Botanisk Forening, Vestlandsavdelingen håper at edelløvskogområdene som er registrert i biologisk mangfold-undersøkelsene, men som så langt ikke er vurdert vernet, senere blir grundigere undersøkt med tanke på vern eller andre former for ivaretagelse.

Norges Naturvernforbund påpeker at Sogn og Fjordane kanskje er det viktigste fylket i landet for denne svært artsrike og verneverdige skogtypen. Forbundet er derfor skuffet over at ikke flere av disse til dels enestående skogene er foreslått verna, og ber om at planen blir supplert gjennom en verneplan 2. For å nå målet om å stanse tap av biologisk mangfold innen 2010, er det påkrevd med vern av disse områdene. Forbundet påpeker at en må sikre skogtyper med store verneverdier som ligger i eller inntil de foreslåtte edelløvskogområdene. Særlig gjelder det boreal løvskog (spesielt osp) og furuskog.

SABIMA påpeker at fylket har flere aktuelle verneobjekter, også av nasjonal verdi. Således er det stort behov for ytterligere vern, som nødvendig supplement til skogbrukets miljøtiltak i områder med skogsdrift. Det bør også gjøres grundigere undersøkelser av artsforekomstene, med vekt på rødlistearter, for å avklare om biomangfold-verdier representative for regionen faktisk er fanget opp.

Fylkesmannen påpeker at naturtypekartleggingen har vist at det finnes flere områder med edelløvskog i Sogn og Fjordane av verdi "svært viktig" som er både store og vegløse. Av kapasitetsgrunner, og for å slutføre en verneplan som har tatt lang tid, er den framlagte edelløvskogplanen allerede skåret ned til det som blir oppfattet som et minimum av lokaliteter. Flere lokaliteter burde miljøfaglig sett ha vært med.

Bemerkninger til kap. 6.1.1- 6.1.4

Direktoratet for naturforvaltning viser til at evalueringen av skogvernet i Norge viser at det er et stort behov for en kraftig utvidelse av vern av skog i Sogn og Fjordane. Dette behovet går langt utover omfanget av denne verneplanen. Det er derfor viktig at skogvernarbeidet i Sogn og Fjordane blir videreført. DN påpeker at Miljøverndepartementet tidligere har slått fast at de tematiske verneplanene ikke skal gjennomføres etter prinsippet om frivillig vern.

Om det er tema som ikke DN har kommentert under enkelt områder gjelder generelle kommentarer. Om heller ikke dette er kommentert generelt har ikke DN merknader til FM sine kommentarer.

Miljøverndepartementet påpeker at de tematiske verneplanene ikke skal gjennomføres etter prinsippet om frivillig vern. Arbeidet med tematiske/fylkesvise verneplaner gjennomføres som ordinære verneprosesser. Dette er tidligere slått fast i brev fra MD til Norges Skogeierforbund 30.09.2004.

Vedrørende økonomisk kompensasjon som følge av vernet vises det til reglene om erstatning i naturvernloven § 20. Eiere og rettighetshavere i eiendom som blir fredet som naturreservat, har krav på erstatning fra staten for økonomisk tap som følge av vedtaket.

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og viser til vurderingene gjort til de enkelte områdene i kap. 7.

6.1.5 Forholdet til kulturminner

Når det gjelder forholdet til kulturminner forutsetter Miljøverndepartementet et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor verneområdene. Det legges opp til at restaurering og skjøtsel knyttet til både fredete og ikke fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder også innenfor områdene som nå foreslås vernet etter naturvernloven. Departementet vil understreke at inngrep, restaurering og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven.

6.2 Forhold knyttet til verneforskriftene

6.2.1 Formålsbestemmelsen

Flere høringsinstanser har protestert på at benevnelsen "tilnærmet urørt" blir benyttet om områder der det tidligere har vært drevet omfattende utmarkshøsting.

Fylkesmanen påpeker at nesten all skog i Norge er påvirket av hogst og andre bruksmåter. Edelløvskoger er en skogtype med særlig høy biologisk produktivitet, noe som har gjort dem særlig attraktive. Planen retter seg mot de områdene som har mest mulig av naturpreget intakt. Med naturpreg er det da tenkt på at det naturlige artsinventaret av karplanter i hovedsak er intakt, at områdene har indikasjoner på en viss historisk kontinuitet i tilgang på gamle trær og død ved, og at det er få tekniske inngrep. At det i mange områder inngår kulturpregede delareal bør etter Fylkesmannens syn ikke være til hinder for at området som helhet blir vurdert som "tilnærmet urørt" så lenge kulturelementene ikke griper vesentlig inn i den økologiske funksjonen til området, og dersom kulturelementene gjennom en lang historie har tilført området kvaliteter i form av f.eks. kravfulle kulturlandskapsarter. Det er også naturlig å vurdere kriteriet "tilnærmet urørt" opp i mot hva som i dag finnes av de aktuelle skogtypene og hva som har gått tapt gjennom ulike former for omdisponering og menneskeskapt endringer. Derfor kan det være grunn til å tolke kriteriet mindre strengt når det gjelder naturtyper på fet jord i slakt terreng nær havnivå, enn for bratt og blokkrik mark på høyere nivå som generelt har blitt mindre utsatt for omdisponering.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til fylkesmannen.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet. Tilnærmet urørt betyr ikke at mennesker aldri har vært i området. Det er derfor ingen motsetning mellom at området er tilnærmet urørt og at det kan finnes kulturelementer og kulturminner tilstede.

6.2.2 Generelt om bruk av områdene

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane mener forskriftene bør sikre at framtidig, naturbasert næringsaktivitet som ikke er i strid med verneformålet ikke blir unødvendig hindret.

Fylkesmannen påpeker at plassering av unntaksregler i forskriftene §§ 4 eller 5 er tatt opp av mange høringsparter, med krav om at ulike aktiviteter må bli tillatt uten søknad. For aktiviteter som er veldefinerte og som vil ha samme karakter i all framtid, kan det være tjenlig å sette dem under § 4. I svært mange tilfeller vil derimot bruksmåter endre seg over tid, slik at det av og til bør vurderes om de aktuelle tiltakene i karakter og omfang er kurante i forhold til verneformålene. Det kan også være viktig at forvaltningsmyndighetene har mulighet til å registrere når ulike tiltak blir gjort, for å måle virkninger på kort og lang sikt, og kontrollere at aktiviteten skjer i samsvar med forutsetningene. Fylkesmannen mener fordelingen av ulike punkt mellom §§ 4 og 5 i

standard-verneforskriftene fra DN bygger på lang erfaring med forvaltning av verneområder, og vil derfor ikke tilrå vesentlige endringer i dette. Løsningen bør trolig ligge i flerårige tillatelser, som blir revurdert regelmessig etter som erfaringene og forholdene tilsier det. I noen tilfeller, dersom det kan ta en viss tid før en nødvendig forvaltningsplan er vedtatt, tilrå Fylkesmannen at det blir tatt inn særlige punkt i forskriften for å sikre at nåværende, skånsom bruk kan fortsette inntil den første forvaltningsplanen er vedtatt.

Direktoratet for naturforvaltning går i mot fylkesmannens forslag om "midlertidige" bestemmelser inntil forvaltningsplanen foreligger. Fylkesmannen har i områdene Lindvik og Åsane foreslått midlertidige bestemmelser hvor blant annet hogst kan gjennomføres i tråd med det forslaget til forvaltningsplan som allerede er utarbeidet. DNs vurdering er at det ikke kan vedtas denne type midlertidige bestemmelser, og tilrå å ta disse ut av forskriften.

Miljøverndepartementet viser til at all bruk innenfor verneområdene må tilpasses formålet med vernet. Bruk skal ikke forringe eller ødelegge verneverdier. Unntaksreglene må derfor utformes i tråd med dette. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

6.2.3 Skogbruk, skjøtsel og hogst av uønskede treslag

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane mener at for hogstmoden og nær hogstmoden granskog bør regelen være at den så langt som mulig blir holdt utenfor verneområdene, og om den likevel kommer med, at den skal kunne hogges og drives ut slik at tømmerressursen kommer til nytte. Lokal bruk av tømmeret er spesielt viktig.

Norsk Botanisk Forening, Vestlandsavdelingen synes er positivt at vurdering av skjøtsel og eventuell bruk i samarbeid med grunneierne blir trukket inn alt på dette stadiet i verneprosessen, etter som tidligere bruk har mye å si for artsforekomstene i landskapet, også i edelløvskog.

Norges Naturvernforbund mener hensynet til verneverdiene må være avgjørende for hvilke hogstingrep en skal tillate i reservatene, basert på biologisk funderte skjøtelsplaner. Næringsinteressene må ikke få fortrinn også i disse få perlene som en nå ser ut til å få sikra. Planer for fjerning av fremmede treslag som gran og platanlønn i reservatene må lages snarest, medregnet strategier for fjerning av frøkilder utenfor reservatene.

SABIMA mener det er avgjørende for verneverdiene å sikre områdene mot spredning av gran og andre fremmede treslag. Aktuelle tiltak er hogst, uten ny planting, av gran i nærliggende områder. For skjøtsel av edelløvskogreservat er klare mål og strategier viktig, og at disse blir fulgt konsekvent opp. Noen områder bør ligge mer eller mindre upåvirket, mens andre har godt av aktiv skjøtsel som styving, og trolig noen steder også avgrenset skjøtsel av åpne enger. Vedhogst bør tillates der det er positivt for naturverdiene, og ikke som en diffus kompensasjon til grunneier.

SLF kan ikke se at det er nødvendig med søknadsplikt for hogst av gran i de foreslåtte områdene og mener at forskriften bør åpne for hogst etter retningslinjer og avgrensinger gitt i forvaltningsplanen. De viser til at det for flere område er nevnt at styving og fristilling av gamle trær vil være positivt for verneformålet, men kan ikke se om dette er tillatt etter forslag til forskrift eller om det er et søknadspliktig tiltak.

Fylkesmannen viser til at der verneforslaget hindrer bruk av bakenforliggende areal som ikke i seg selv er funnet kvalifisert til vern i edelløvsogoplanen, er det søkt å gjøre tilpasninger når dette ikke går nevneverdig ut over verneformålet. For skogbruksutnytting som reduserer verneverdiene i de foreslåtte verneområdene, er Fylkesmannen derimot skeptisk til å gjøre slike tilpasninger. Den framlagte verneplanen inneholder et avgrenset utvalg av de beste edelløvsogområdene, og hensynet til verneformålet må da veie tungt. De aller fleste av de verdifulle edelløvsogområdene inneholder gran, noe som illustrerer at det er i ferd med å bli vanskelig å finne representative områder som fremdeles har det hjemmehørende treslagsutvalget intakt. Den beste strategien for å ta vare på representativ naturskog i noen områder vil antakelig være å sikre – og holde – områder av en viss størrelse uten gran. Edelløvsogområder med høy registrert verdi er da naturlig å prioritere. På det grunnlaget mener fylkesmannen det ikke vil være riktig å sløyfe vern av områder eller delområder med høy verneverdi med henvisning til interesser knyttet til innplantet gran. Tvert imot bør grana på slike steder fjernes før den skygger ut for mye av den stedegne vegetasjonen eller øker problemet med frøspredning. Fylkesmannen er enig i at det vil være ønskelig å hente grana ut på en måte så ressursene kan utnyttes, men i de mest verdifulle edelløvsogområdene bør hensynet til verneverdiene være overordnet. Gran som utgjør spredningsfare bør ikke bli stående med mindre frøspredningen er under kontroll.

Vedhogst kan være en stor trussel mot visse miljøverdier, mens det kan være direkte positivt for andre verdier. Dette kommer helt an på hvordan og hvor det blir hogd. Som hovedløsning tilrår Fylkesmannen at dette blir differensiert i form av en forvaltningsplan for det enkelte verneområdet. Også her bør hensyn til verneverdiene være avgjørende, dvs. at det ikke bør åpnes for vedhogst der dette er klart negativt for verneverdiene. Fylkesmannen går inn for at arbeidet med forvaltningsplaner blir satt i gang så snart som mulig etter vernevedtak, og til og med før dersom det er i orden for grunneierne. I den grad utarbeiding av mange parallelle planer vil ta tid, bør områdene med mest skjøtselskrevende skogtyper, og sterke interesser knyttet til bruk, prioriteres først.

Direktoratet for naturforvaltning bemerker at i sammenheng med hogst av plantefelt av gran i de foreslåtte områdene må flere forhold vurderes. Blant annet om alt trevirke skal transporteres ut av verneområdet, og bruken av motoriserte kjøretøy. Begge disse forholdene gjør at det etter DN's vurdering er nødvendig at denne bestemmelsen står i § 5 og er etter søknad. Det er viktig for DN å understreke at spørsmål omkring hogst av plantefelt må være en viktig del i utarbeiding av en forvaltningsplan og alle spørsmål omkring uttak av plantefelt må bli drøftet der. Dette vil gi en langsiktig og forutsigbar behandling av temaet. Styving og fristilling av gamle trær må sees på som en del av skjøtselen av området.

I fylkesmannens tilråding er det benyttet to bestemmelser i forskriftens § 5 for å dispensere for hogstforbudet. DN oppfatter den andre bestemmelsen her til å være misvisende, og DN har derfor valgt å slå disse bestemmelsene sammen til en ny: ”Hogst og utdrift i samsvar med vedteken forvaltningsplan”. Hogst og utdrift av trær må håndheves med gjeldende forskrift inntil forvaltningsplan er vedtatt.

Miljøverndepartementet bemerker at noen av områdene inneholder spor av tidligere kulturlandskap med lauveng, hagemark og åpent beite. Noe av dette har behov for skjøtsel. Det vil bli utarbeidet forvaltningsplaner for hvert område som skal sikre en tilpasset forvaltning med rett skjøtsel på rett sted, se kap. 6.2.10. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

6.2.4 Hjorteforvaltning

Norges Naturvernforbund sier at de svært store hjortestammene i Sogn og Fjordane er en stor trussel mot det biologiske mangfoldet en ønsker å ta vare på med reservatene, og det haster å få redusert bestanden som truer foryngingen av alm og barlind. Det bør innføres spesielle regler for hjortejakt ut over nåværende regelverk etter viltloven da det blir skutt for lite.

SABIMA mener skaden av hjort bør reduseres gjennom økt avskyting.

Fylkesmannen påpeker at den store hjortestammen trolig, sammen med ukontrollert spredning av ikke-hjemmehørende treslag, er av de største truslene mot naturlig edelløvsskog i Sogn og Fjordane i dag. Det mangler en bevisst strategi for å møte begge problemene. Hjorteforvaltninga er preget av at hjorten er en verdifull ressurs, og at det derfor er mange som ønsker å opprettholde en stor, jaktbar bestand, selv om det går på bekostning av biologisk mangfold knyttet til spesielle treslag. Skadene er konsentrert til lokaliteter der dyra samler seg om vinteren og det er uavklart om en er nødt til å redusere hjortebestanden regionalt, eller om det holder å f.eks. felle dyra etter hvert som de kommer til en sårbar vinteroppholdsplass. Fylkesmannen reiser spørsmålet om utfordringen miljøorganisasjonene har kommet med er mulig å håndtere innenfor eksisterende lovhjemler og forvaltningsordninger, eller om det er behov for flere virkemidler for å få stammen – lokalt eller regionalt – ned på et økologisk forsvarlig nivå. Det er viktig at ikke vern av edelløvskogreservat hemmer utøving av hjortejakt.

Direktoratet for naturforvaltning deler fylkesmannen og flere høringsparters bekymring for at en for stor hjortestamme kan gjøre skade på deler av det biologiske mangfoldet, spesielt lav og moser som lever på rikbarkstrær. DN vil likevel vise til at en nærmere drøfting av dette ikke naturlig hører til saksbehandlingen av verneplanen, men må sees i et større perspektiv på natur- og ressursforvaltninga generelt.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.2.5 Vannkraftutbygging

I tre av områdene (Haukåvatnet, Ramslia og Eterstrondi) foreligger det planer om kraftutbygging. I tillegg ønsker Luster kommunen å beholde muligheten til å bygge mini/mikrokraftverk i Ytamo.

SABIMA er uenig i at små kraftverk er uproblematisk for verneområdene. I tillegg til det estetiske inngrepet i opplevelsesverdien av intakte skogområder, vil også fosserøysamfunn kunne bli påvirket. Det må derfor ikke gis konsesjon til kraftutbygging i nedbørsfeltene til verneområdene og nærliggende områder.

Fylkesmannen tilrår at for kraftverksprosjekter som ikke griper vesentlig inn i verneverdier knyttet til edelløvskog og annen varmekjær vegetasjon, blir grensa tilpasset slik at fysiske inngrep ved eventuelle vannkraftutbygginger blir liggende utenfor. Kraftverksprosjektene vil i varierende grad ha negative miljøkonsekvenser i form av landskapsinngrep og redusert vannføring, med effekter på fukttilpasset kryptogamsamfunn, fosseenger o.l. Likevel tilrår Fylkesmannen som hovedregel at disse kraftverksprosjektene blir vurdert selvstendig gjennom vanlige prosedyrer etter bl.a. vannressursloven, og ikke går inn i edelløvskogreservatene.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til fylkesmannen og påpeker at vassdragsutbygging blir forbudt i hht. verneforskriftens § 3. Spesielle unntak vil framgå av § 4 eller 5.

Miljøverndepartementet påpeker at det er gjort grenseendringer i to av områdene (Haukåvatnet og Eterstrondi) der det foreligger planer om kraftutbygging slik at berørte elver ikke kommer innenfor grensene i reservatforslaget. Vedrørende etablering av eventuelle mikro- og minikraftverk viser departementet til Soria-Moria-erklæringen, der det bl.a. heter: ”..... Eksisterende vannkraftstruktur må utnyttes bedre, og bruken av små-, mini- og mikrokraftverk må økes, uten å komme i konflikt med naturverninteresser.”. Mikrokraftverk kan ha en installert effekt på inntil 100kW mens minikraftverk kan ha en installert effekt på 100 – 1000kW. Etablering av mikro- og minikraftverk kan derfor føre til tekniske inngrep som ikke er forenelig med verneformålet. Ved eventuelt ønske om bygging av mini- og mikrokraftverk må det i så fall både søkes om dispensasjon fra verneforskriften etter § 4, og søkes om tillatelse etter vassressursloven. Ved vurdering om dispensasjon skal gis, må dette sees i forhold til tiltakets konsekvenser for verneverdiene og i forhold til inngrepets totale samfunnsmessige betydning.

6.2.6 Vegbygging og vegsikring

Ti av de 13 områdene grenser på en eller annen måte til offentlig veg.

Fylkesmannen vurderer bygging av større vegsamband som viktig for samfunnet, og tilrår derfor nødvendige tilpasninger i reservatgrensene med mindre viktige verneverdier tilsier noe annet. Det bør velges traséalternativ som minst mulig griper inn i foreslåtte verneområder, så sant slike alternativ er mulige. Fylkesmannen tilrår at

det gis åpning for vegsikringstiltak, selv om de til dels kan gjøre en del inngrep i viktige verneverdier. Tiltakene må ikke gjøres større enn det som er nødvendig for å fremme trygg ferdsel. Det same bør gjelde ved utvidelse av smale veger.

Lokale tilpasninger av grensene mot offentlig veg er gjort i noen områder. Generelt tilrår Fylkesmannen at dersom digitalt inntegnede eiendomsgrenser for riksvegen ikke er å oppdrive, blir grensa definert å gå i 3 m avstand fra asfaltkanten, eller at det blir satt ned grensemerker slik at grensa blir gående i omtrent denne avstanden

Direktoratet for naturforvaltning vurderer på generelt grunnlag at spørsmål om eventuelle framtidige utbedringer av veger må avklares som enkeltsaker når de foreligger. Det er dermed ikke aktuelt å gi spesifikke dispensasjonsregler for utvidelse/omlegging av veger som går inn i verneområdene. Vegmyndighetene må i samarbeid med forvaltingsmyndighetene for enkeltområdene bli enige om eventuelle avbøtende tiltak, eventuelle unntak fra vernereglene eller grenseendringer som en konsekvens av mulige framtidige utbedringstiltak. I denne verneplanen er det likevel gjort unntak fra dette for områdene Steiehalsen og Eterstrondi der grenser er flyttet.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.2.7 Fiske, landfeste for akvakultur, låssetingsplasser og enkle anlegg for Kystverket, forholdet til matloven

Fiskeridirektoratet Region Vest opplyser at det er fiskeriinteresser i nærområdet til Åsane (låssetingsplass), Steiehalsen (skalldyranlegg), Rønset (låssetingsplasser), Eterstrondi (søknad om torskeoppdrett), Kvinnafossen (låssetingsplasser) og Stedjeberget (oppdrett), og ber om at et punkt om fiske i §4, slik det er tatt inn i verneforskriften for Åsane og Steiehalsen, også blir tatt inn i forskriftene for Rønset, Eterstrondi, Kvinnafossen og Stedjeberget.

Fiskeridirektoratet (FiD) forutsetter at fiskeri- og akvakulturinteresser ikke blir påvirket av vern av områder som ligger nær sjø.

Fylkesmannen mener landfeste for akvakultur, låssetingsplasser og enkle anlegg for Kystverket er tiltak som neppe griper uheldig inn i edelløvskogområdene, og som det derfor bør åpnes for, i den grad det ikke alt er gjort i de foreslåtte verneforskriftene.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til Fylkesmannen.

Miljøverndepartementet understreker at vernet ikke vil være til hinder for aktivitet i sjø og at i de områder det er aktuelt er forskriften utformet i samsvar med gjeldende praksis. Dette innebærer at det i de aktuelle områdene er tillatt med "fiske og fangst etter lakse- og innlandsfiskloven" og "drift og vedlikehold av Kystverket sine anlegg og ferdsel i samband med dette. Når det gjelder behov for akutte tiltak knyttet til etablering av navigasjonsinfrastruktur, eksempelvis i forbindelse med skipsfartsulykker, legger departementet til grunn at slik infrastruktur må kunne etableres raskt. I slike tilfeller trengs ikke søknad til vernemyndighetene før tiltaket, men vernemyndighetene varsles raskest mulig om tiltaket. Det legges også til grunn at slik akutt behov for tiltak i

verneområdene vil inntreffe meget sjelden, og at slike tiltak vil bli utført med minst mulig negative konsekvenser for verneverdiene.

Seks områder grenser til vann i form av fjord, innsjø eller større elv. I Eterstrondi, Kvinnafossen og Stedjeberget går grensa for reservatforslaget på oversiden av veien som følger vannkanten. Det er således ikke nødvendig med egne punkter om fiske i § 4 for disse områdene.

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

6.2.8 Kraftlinjer

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) sier fra at verneplanen kan komme i konflikt med 420 kV- linja Ørskog-Fardal som er meldt til NVE. Dette var vanskelig å avgjøre ut fra kartmaterialet på nettsida til Fylkesmannen, men mulig konflikt gjelder Lindvik og Kvinnafossen. NVE oppfordrer i så fall til dialog med Statnett om justering av grensene eller unntak i verneforskriftene. Når det gjelder eksisterende anlegg, må det tas kontakt med lokale netteiere. Det er viktig at forskriftene åpner for drift og vedlikehold, og nødvendige oppgraderinger.

Fylkesmannen tilrår at nye kraftlinjer generelt holdes utenfor de foreslåtte edelløvskogreservatene, da det etter Fylkesmannens oppfatning bør være mulig å finne alternative traseer.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til Fylkesmannen.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at ut fra detaljerte kart er verneplanen ikke i konflikt med andre traséalternativer for 420 kV- linja Ørskog-Fardal som er meldt til NVE i Lindvik eller Kvinnafossen. MD vurderer at en kraftlinje høyt over naturreservatet i Lindvik ikke vil være i strid med reservatets verneformål (edelløvskog). Det er ikke søkt om mastefeste innenfor det foreslåtte verneområdet. Nærmeste mastefeste er på kote 425 nord for verneområdet. Verneområdet vil derfor ikke være til hinder for konsesjonsbehandlingen

Det går kraftlinje gjennom Lindvik, Åsane og Rønset. I Mallasvika og Kvinnafossen følger reservatgrensa kraftlinja. Der det er aktuelt er hensynet til eksisterende anlegg ivaretatt gjennom egne bestemmelser om kraftanlegg/kraftledninger i verneforskriftene. Departementet legger følgende til grunn:

1. Bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i forhold til konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og

komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

I forbindelse med vedlikehold vil det kreves særskilt tillatelse for motorferdsel fra forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Det presiseres at forvaltningsmyndigheten vil kunne gi tillatelser av lengre varighet på bestemte vilkår, slik at det ikke må søkes for hvert enkelt tilfelle. Unødig tungvint drift og vedlikehold kan på denne måten unngås, samtidig som forvaltningsmyndigheten kan sikre en mest mulig skånsom motorisert ferdsel i forhold til verneverdiene.

2. Bestemmelsene presiserer at tiltakshaveren kan foreta nødvendig istandsetting ved akutte utfall av anleggene. Ved akutte feil på anleggene kan det oppstå behov for umiddelbar reparasjon av installasjoner som medfører bruk av motorkjøretøy. I slike akutte tilfeller vil det ikke være tid til å innhente tillatelse til bruk av motorkjøretøy i verneområdet, dersom den nødvendige motorferdselen ikke allerede er tillatt i allerede gitt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. I slike tilfeller forutsettes det at motorferdsel skjer mest mulig skånsomt, og at det snarest mulig i ettertid meldes fra til ansvarlig forvaltningsmyndighet for verneområdet.

3. Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlige fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

4. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres

minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.”

6.2.9 Motorferdsel

Fylkesmannen tilrår dispensasjonsadgang for motorferdsel i sammenheng med større arrangementer.

Direktoratet for naturforvaltning kan ikke se at dette er etterspurt i høringene. Dette er heller ikke spesielt begrunnet i fylkesmannens tilråding. Da det heller ikke er i tråd med vanlig praksis i naturreservat har DN valgt å ta ut denne dispensasjonsadgangen fra forskriftene i alle områdene. Motorferdsel er generelt forbudt i alle naturreservater.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet. MD påpeker at formålet med vernet bl.a. er å ta vare på næringskrevende planter i høgstaude- og lågurt vegetasjon. Dette er vegetasjonstyper som lett skades av motorisert ferdsel

6.2.10 Forvaltningsplaner

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag mener framtidig bruk og skjøtselsplaner må avklares med partene underveis. Myndighetene må ikke glemme verneområdene etterpå, men følg dem skikkelig opp og eventuelt gjøre senere justeringer. De enkelte forvaltningsplanene må på høring før de blir vedtatt.

Sogn og Fjordane Bondelag er kritisk til at arbeidet med forvaltningsplaner ennå ikke har startet opp, og forventer at forvaltningsplanen er ferdig kort tid etter vernevedtak, i alle fall før erstatningsfristen går ut, dvs. 1 år etter vernevedtak. Det er viktig at grunneierne får være med i arbeidet med å utforme forvaltningsplanen.

Sogn og Fjordane Skogeigarlag mener forvaltningsplaner er viktig for å ta vare på områdene i tråd med intensjonene, og det må sikres økonomi og praktiske ordninger til oppfølging. Godt samarbeid med grunneiersiden vil gi det beste resultatet for skjøtsel og forvaltning.

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane mener det er ønskelig at det blir utarbeidet skjøtselsplaner i samarbeid med eierne og kommunene, og at disse planene blir lette å forstå og etterleve, noe som vil kunne redusere negative holdninger til verneforskrifter.

SLF mener at et utkast til forvaltningsplan, som bygger på den foreslåtte forskriften, skulle vært utarbeidet og sendt på høring sammen med verneplanen. SLF vil tilrå at en legger opp til god medvirkning fra landbrukssektoren regionalt og lokalt i det kommende arbeidet med forvaltningsplaner og ber om at dette tar til kort etter at verneplanen er endelig vedtatt.

Norges Bondelag (NB) vil påpeke svakheten ved at det ikke foreligger utkast til forvaltningsplan samtidig med lokal og sentral høring. NB mener at utkast til forvaltningsplaner i større grad vil synliggjøre hva et vern i praksis vil innebære og hva

slags forvaltning og bruk som kan aksepteres innenfor verneformålet for å ivareta verneverdiene i områdene. NB ber om at arbeidet med forvaltnings- og skjøtselsplan settes i verk så raskt som mulig.

Fylkesmannen ser mange fordeler, men også noen vanskeligheter med at forvaltningsplan for det enkelte området må forligge innen verneplanen blir vedtatt, eller i det minste innen fristen for erstatningskrav. For to av områdene har fylkesmannen fått utarbeidet forvaltningsplaner. Ut i fra tilbakemeldingene skal en likevel ikke overvurdere den konfliktdempende virkningen, da grunneiere og miljømyndighetene kan ha ulike interesser knyttet til hva en forvaltningsplan skal bidra med. For at forvaltningsplaner og skjøtselstiltak skal virke konfliktdempende, er det trolig helt avgjørende at det blir stilt så store økonomiske ressurser til rådighet at eierne vil kunne ta på seg betalte skjøtseloppgaver for forvaltningsmyndighetene. I så fall vil verneområdet kunne gi ekstraintekter for eierne, og en vil ta konsekvensen av at en stor del av de ønskede skjøtselstiltakene trolig ikke er økonomiske i seg selv.

Direktoratet for naturforvaltning bemerker at det er en viktig del av prosessen med en forvaltningsplan at fylkesmannen arbeider med planen på selvstendig grunnlag og i samarbeid med berørte parter, sender den på høring og at planen deretter blir formelt vedtatt.

Miljøverndepartementet understreker at forvaltnings- og skjøtselsplaner skal utarbeides innenfor rammen av verneforskriftene og kan således ikke tillate mer enn hva som er hjemlet i forskriften. Alle reservatene skal ha forvaltnings- eller skjøtselsplaner. Arbeidet med disse må starte opp umiddelbart etter vernevedtaket. Departementet forutsetter at utarbeidelse av slike planer skjer i tett samarbeid med berørte parter. Begrepene forvaltningsplan og skjøtselsplan brukes om hverandre av ulike instanser. En skjøtselsplan vil utgjøre en del av en forvaltningsplan. Hvorvidt det er behov for å utarbeide en helhetlig forvaltningsplan, eller om det i enkelte tilfelle er tilstrekkelig med en skjøtselsplan, må vurderes i hvert enkelt tilfelle. For ytterligere faglig grunnlag i forbindelse med verneplanen henviser MD til DN sin tilråding til MD om verneplan for edellauvskog i Sogn og Fjordane 11.6.2007.

7 MERKNADER TIL DE ENKELTE OMRÅDENE

7.1 Lindvik naturreservat i Eid kommune (0,435 km²)

Området er tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, og innehar spesielle naturtyper med edelløvskog, hasselkratt, kalkfuruskog og gamle ospebestander. Det har særskilt vitenskapelig og pedagogisk betydning både som del av en kyst-innland-gradient i Nordfjord når det gjelder vegetasjonssamfunn og artsinventar, og som leveområde for rødlistearter.

Grunneiere ønsker at det blir avmerket randsoner/konfliktsoner der det legges opp til tilnærmet normal bruk, at det utarbeides skjøtselsplan. En grunneier ønsker at reservatgrensa følger godt oppmerket eiendomsgrense.

Eid kommune påpeker at mye av skogen i verneforslaget er vanskelig tilgjengelig, men i noen konfliktområder ligger drivverdig skog. Denne skogen er en del av dekningsområdet for en eventuell veg og vil om den blir en del av reservatet, svekke grunnlaget for vegbygging. Flere av konfliktområdene er ikke edelløvskog, men områder med hassel, osp, gran og bjørk. At det er interessant å ha med randområder er etter kommunens vurdering ikke god nok grunn til å ta konfliktområdene med i et edelløvskogreservat. De produktive områdene er viktige, da de kan drives ut fra eksisterende og planlagte veger. For både Lindvik og Åsane må det utarbeides skjøtselsplaner i nært samarbeid med grunneierne.

Fylkeslandbruksstyret konstaterer at verneforslaget i stor grad er tilpasset planlagt skogsveg, men at forslaget like fullt går inn i dekningsområdet for vegen. Granskogen bør holdes utenfor reservatet, og i de konfliktområdene som blir vernet bør det åpnes for uttak av ved og trevirke etter tidsmessige metoder.

Fylkesmannen viser til at det er utarbeidet forslag til forvaltingsplan for Lindvik med særlig vekt på konfliktområdene. Tilbakemeldingene tyder på at den varsomme plukkhogsten som forvaltingsplanforslaget legger opp til, ikke er økonomisk interessant for eierne. Det er grunn til å framheve verdien av hasselkratt i randsoner mot innmark, og at det er ønskelig at de blir drevet på en måte som fremmer artsmangfoldet. Fylkesmannen mener derfor at en forvaltingsplan med retningslinjer for vedhogst i de bestandene der dette er i harmoni med verneformålet, er klart bedre enn å ta randområdene ut av verneforslaget. For å unngå en utilsiktet stopp i all vedhogst i reservatet i mellomtiden, tilrår Fylkesmannen et tilleggspunkt under §4: *"hogst i samsvar med tilrådingane i foreslått forvaltingsplan av 15.11.2006 inntil forvaltingsplan er vedteken"*.

Fylkesmannen mener baserike furuskoger som gjerne finnes i tilknytning til edelløvskog, er av de naturtypene det er ønskelig å fange opp i en verneplan for edelløvskog. Fylkesmannen foreslår avgrensning som samsvarer med området som ble vurdert som "svært viktig" i naturtypekartleggingen. Ut i fra topografi og skogtype mener fylkesmannen at den foreslåtte grensa er mer forsvarlig enn ei snorrett eiendomsgrense. Å sjalte ut en eiendom av rent praktiske hensyn vil kunne oppfattes som forskjellsbehandling av grunneiere.

Direktoratet for naturforvaltning kan ikke tilrå å innføre et generelt unntak fra verneforskriften til hogst i tråd med forslag til forvaltingsplan av 15.11.2006. En slik hjemmel vil for det første vil være av midlertidig karakter samtidig som den gir tilgang til hogst i tråd med et forslag til skjøtsel som ikke har vært utsatt for formell faglig kvalitetssikring eller en høringsprosess som er normal saksbehandling. DN tilrår at regler i § 5 må brukes inntil videre, alternativt § 6 om dette viser seg helt nødvendig. DN vil også vise til at for hogst av gran og andre fremmede treslag setter ikke reglene i § 5 krav til forvaltningsplan for å kunne vurderes. DN forutsetter at en formell godkjenning av forslaget til forvaltingsplan kan bli vedtatt så snart som mulig etter at verneplanen er vedtatt. DN tilrår at Lindvik naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet påpeker at det allerede er gjort flere grensetilpasninger for å dempe konfliktnivået. Grensa i sør er flyttet slik at naturreservatet ikke skal hindre fremføring av en veg til de viktigste skogarealene for Lindvik-gårdene. Granskogen fylkeslandbruksstyret sikter til ligger midt inne i edelløvslogen og bør derfor avvirkes uten gjenplantning slik forslaget til forvaltningsplan tilrår, heller enn å tas ut av reservatet. MD mener den gamle eike- og hasselblandede furuskogen i østre del av området er viktig for å sikre et bredt utvalg av gamle eiker som kan være leveområde for sjeldne arter knyttet til eik. Lindvik markerer nordgrensa for eikeskog og enkelte arter knyttet til eik i Norge. Konfliktområdene i de mest lavereliggende, produktive delene av reservatforslaget er ikke rene edelløvslogen, men har jevnt innslag av lind og gamle eiker. Dessuten er det hasselkratt jevnt over. Hassel er også et edelt løvtre som omfattes av verneformålet. MD støtter derfor Fylkesmannens vurdering av at en forvaltningsplan med retningslinjer for vedhogst i de bestandene der dette er i harmoni med verneformålet, er klart bedre enn å ta disse områdene ut av verneforslaget.

MD vurderer at en kraftlinje høyt over naturreservatet i Lindvik ikke vil være i strid med reservatets verneformål og at verneområdet ikke vil være til hinder for konsesjonsbehandling av traséalternativ 1.1.7 for ny 420 kV ledning mellom Ørskog og Fardal.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's anbefalinger og tilrår at Lindvik naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.2 **Åsane naturreservat i Eid kommune (1,424 km²)**

Området utgjør spesielle naturtyper med edelløvskog, hasselkratt, kalkfuruskog og gamle ospebestand. Det har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi både som del av en kyst-innland-gradient i Nordfjord når det gjelder vegetasjonssamfunn og artsinventar, og som leveområde for rødlistearter.

Grunneiere finner at verneforslaget er alt for omfattende og ser det som provoserende at så store arealer som har blitt tilgjengelige med veg skal båndlegges med vern. De mener vernekriteriet "tilnærmet urørt" i naturvernloven § 8 ikke er oppfylt. Grunneierne mener det er bruken av området som har gjort floraen så spesiell og de er enige om å ta vare på denne, men gjennom dialog og skjøtselsplaner. Grunneierne mener dialogen med Fylkesmannen har vært nesten fraværende. En forvaltningsplan er nødvendig og planen må på høring før verneforslaget blir vedtatt. For Indre-Åsane må det ikke legges hindringer når det gjelder utbedret eller ny veg til gården. Eierne av Indre-Åsane ønsker at bruket må ut av verneforslaget. Motorkjøretøy må kunne brukes uhindret. Det er uakseptabelt at et hvert tiltak i området må søkes om mens en venter på forvaltningsplan. Mange av punktene i forskriftenes §5 burde ikke være søknadspliktige, f.eks. kjøring på eksisterende skogsveg, hugst av fremmede treslag, rydding av gamle stier.

Eid skogeigarlag er mot tvangsvern, og mener det må være svært gode og spesielle grunner til om vern skal benyttes, f.eks. spesielle arter. Verna områder må være åpne og lett tilgjengelige for allmennheten.

Eid kommune kritiserer tidspress og knappe høringsfrister i verneprosessen, og at tidligere innvendinger er tatt lite hensyn til. Kommunen mener at tilkomsten til gårdene Åse Ytre og Åse Indre ikke må være med i reservatet, arealet rundt tunet på Ytre Åse må økes betraktelig og arealet mellom Åseneset og Indre Åse må ut av reservatet. Det er plantet relativt mye gran i området, med større konsentrasjoner i vest og i mye av østre del. I vestre del er det bare mindre områder som er drivverdig. Området i øst der skogsvegen er bygget er i dag å regne som drivverdig. Dette er etter det kommunen har forstått tatt inn i reservatet mer som en slags buffer for å hindre spredning av gran, og må primært tas ut da det ikke representerer stor nok verneverdi til å frede det med de skogressursene som er. Alternativ til disse tilpasningene er en forskrift som tillater daglige gjøremål for bosatte og motorferdsel ved hogst av ved og annet virke for salg, og vedlikehold av veger, taubanetraseer o.l. Kommunen etterlyser skjøtselsplan før freding blir gjennomført da graden av konflikt i vil være bestemt av hva en skjøtselsplan gir av handlingsrom for grunneierne. Skjøtselsplanen må utformes slik at en ikke trenger særskilt tillatelse for å arbeide i samsvar med planen. Vedhogst etter behov må være tillatt.

Vedlikehold av gårdsveger, skogsveger og stier må være en del av de generelle unntakene som kan gjennomføres uten særskilt tillatelse. Hogst av gran og fremmede treslag, og motorferdsel i sammenheng med dette bør kunne gjennomføres uten særskilt tillatelse. Kommunen mener lov om motorferdsel i utmark må gjelde i reservatet. Motorferdsel i sammenheng med jakt må følge det vanlige lovverket. I verneområdet er det fra naturens side svært begrenset hvor en med dagens motorkjøretøy kan ferdes. Tilkomstvegen til Indre Åse og vegen mellom Indre og Øvre Åse er ikke framkommelig for vanlig traktor eller bil.

Fylkeslandbruksstyret ser det som viktig at freding ikke vanskeliggjør bosetning på de to gårdene Indre og Ytre Åse, og ønsker at tilkomsten dit blir holdt utenfor reservatet. Vedlikehold og utbedring av vegen må kunne utføres uten søknad. Det ikke-freda arealet omkring tunet på Ytre Åse bør utvides for å få med aktuelt areal for landbruksdrift. Øst i reservatforslaget bør grensa trekkes slik at dekningsområdet for traktorvegen og annet grandominert areal går ut. Granfeltet mellom Indre Åse og fjorden må kunne høstes så virket kan utnyttes. Alle eiendommene bør få tilgang til vedhogst i egen skog uten søknad.

SLF viser til at på høring var formålet å ta vare på et tilnærmet urørt større skogområde med spesielle naturtyper. Videre stiller SLF spørsmål ved om ikke skjøtsel er så viktig for verneformålet at dette bør gå fram av verneformålet.

Fylkesmannen er uenig i påstanden om at verneprosessen har gått for raskt, og mener opplevelsen av manglende dialog bunner i kravet fra grunneierne om at forvaltingsplanen må komme før verneplanen. Vernestatus legger vesentlige premisser for en forvaltingsplan og det er generelt ikke ønskelig å binde utfallet av vernesaken opp i den grad en forvaltingsplan kan oppfattes å gjøre. Fylkesmannen mener kommunen og grunneierne har hatt god tid til å arbeide med skjøtselsstrategier og planer for edelløvskogen og kulturlandskapet i området, og ser ingen grunn til å utsette

avklaring i edelløvsskogplanen. Fylkesmannen har fått utarbeidet forslag til forvaltingsplan for Åsane med særlig vekt på konfliktområdene.

Fylkesmannen tilrår etter høringen at kriteriet "tilnærmet urørt" tas ut av verneformålet for å oppnå bedre samsvar med hvordan området oppleves lokalt.

Den foreslåtte reservatgrensa følger grensene for området registrert som "svært viktig" i naturtypekartleggingen, med unntak av lia overfor Indre Åse som ble trukket ut på et tidlig stadium av hensyn til gårdsbruket. Av hensyn til verneverdiene mener Fylkesmannen at området ikke bør reduseres ytterligere. Den omfattende innplantingen av gran og andre fremmede treslag viser at store biologiske verdier vil gå tapt om det ikke gjøres aktive tiltak. Dersom det er mulig å høste bartrevirket på en måte så det kommer til nytte bør det tilstreves, men hensynet til verneverdiene bør ha prioritet.

Det er verdifulle kulturpåvirkede arealer omkring de to gårdene Ytre og Indre Åse. Fylkesmannen har stor respekt for den innsatsen brukerne har gjort på disse gårdene, og ser det som viktig at disse brukene blir videreført i framtida på en måte som tar vare på det som er skapt. Fylkesmannen forventer at skjøtselsmidlene over Miljøverndepartementets budsjett blir tilpasset dette behovet. Grunneierne virker positive til nærmere samarbeid om skjøtselstiltak.

Fylkesmannen legger til grunn at en bør søke å ta vare på både naturområdet og det spesielle kulturlandskapet, uavhengig av om eierne ønsker bedre veg eller ikke. Eventuelt større utbedringer av de eksisterende gårdsvegene, eller annet som griper inn i gamle ferdselsveger og andre kulturminner, skal drøftes med kulturminnemyndighetene.

Fylkesmannen er enig i at det ikke skal være nødvendig å søke hver gang en skal kjøre på en traktorveg, vedlikeholde stier o.l. For at forvaltingsmyndighetene skal kunne overvåke omfanget av aktiviteten, og sette nødvendige vilkår av hensyn til verneformålet mener Fylkesmannen at en del av disse aktivitetene må stå under kapitlet om dispensasjoner. F.eks. vil uttaket av fremmede bartrær kunne gi en del terrengslitasje, som det er viktig å vurdere og sette vilkår for. Dispensasjonsvedtakene bør være flerårige. Forvaltingsplanen bør bli så klar og detaljert at det ikke er nødvendig med dispensasjonsvedtak i tillegg. Verneforskriften vil trolig måtte liste opp hvilke aktiviteter det er hjemmel til å dispensere for. For å unngå uvisshet, eller et utilsiktet brudd i den daglige aktiviteten til grunneierne dersom forvaltingsplanen ikke er ferdig når reservatet blir vedtatt, foreslår Fylkesmannen et punkt om at vernet ikke er til hinder for *"følgende aktiviteter innen det foreligger godkjent forvaltingsplan: Rydding og vanlig vedlikehold av eksisterende stier og ferdselsveger, og grunneiernes ordinære vedhogst, hogst av innplantede bartrær, kulturlandskapsskjøtsel og bruk av motorkjøretøy."* Fylkesmannen registrerer innvendingene mot forbud mot motorferdsel.

Direktoratet for naturforvaltning kan ikke tilrå å innføre et generelt unntak fra verneforskriften til hogst i tråd med forslag til forvaltingsplan av 15.11.2006. En slik hjemmel vil for det første vil være av midlertidig karakter samtidig som den gir tilgang til hogst i tråd med et forslag til skjøtsel som ikke har vært utsatt for formell faglig

kvalitetssikring eller en høringsprosess som er normal saksbehandling. DN tilrår at regler i § 5 må brukes inntil videre, alternativt § 6 om dette viser seg helt nødvendig. DN vil også vise til at for hogst av gran og andre fremmede treslag setter ikke reglene i § 5 krav til forvaltningsplan for å kunne vurderes. DN forutsetter at en formell godkjenning av forslaget til forvaltningsplan kan bli vedtatt så snart som mulig etter at verneplanen er vedtatt.

DN viser til fylkesmannens begrunnelse knyttet til avgrensing og verneverdier. Det er direktoratets vurdering at verne kvalitetene i området som helhet best sikres gjennom et vern. DN vil derfor tilrå vern av hele området som naturreservat, selv om DN er klar over at det vil være et stort behov for skjøtsel av området både på kort og lang sikt. I forhold til innspill fra SLF viser DN til fylkesmannens tilråding.

Et generelt forbud mot motorferdsel vil også bli foreslått i dette området, selv om området er bratt og vanskelig tilgjengelig for motorferdsel. Motorferdsel er generelt forbudt i alle naturreservater.

DN viser til kap. 6 og tilrår at Åsane naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet påpeker at området i øst som inngår i dekningsområdet for vegen er tatt med i verneforslaget ikke som en buffer, men fordi det har mer av oraskeskog og andre vegetasjonstyper knyttet til fuktig, moldrik jord enn de sentrale og vestlige delene. I delområdet er det funnet kravfulle arter av lav og vedboende sopp, og det er stort potensiale for rødlistede, marklevende sopparter. MD har gjort en mindre grenseendring langs tilkomsten til Indre Åse.

MD slutter seg for øvrig til DN's anbefalinger og tilrår at Åsane naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.3 Haukåvatnet naturreservat i Flora kommune (1,482 km²)

Området er tilnærmet urørt med uvanlig lav grad av påvirkning til å ligge så nær kysten. Det utgjør spesielle naturtyper der eikeskogen er blant de største i fylket. Gammel furuskog dominerer overfor eikeskogen og flatene nederst har partier med svartorsumpskog. Området har særskilt pedagogisk og vitenskapelig verdi på grunn av det store mangfoldet av arter, blant dem mange rødlistede eller regionalt sjeldne sopp, moser og lav knyttet til gammel eikeskog, død eikeved eller gammelskog og død ved generelt. Området ligger i en nedbørsrik, kystnær sone med stort potensiale for oseaniske arter av mange ulike artsgrupper, og skiller seg ut ved sin egenart.

I uttalelsene fra grunneierne pekes det på at Haukåvatnet er regulert i sammenheng med smoltoppdrett siden 1985, at det er planlagt to småkraftverk på til sammen 14 GWh i årsproduksjon, og at utbygging av hovedvassdraget er interessant i kombinasjon med bygging av veg fra østenden av Haukåvatnet. En slik veg vil gjøre skogen mer tilgjengelig for bruk og kunne gå oppe i furuskogområdet uten å gripe inn i edelløvs skogen nedenfor. Det pekes videre på at forslaget griper sterkt inn i næringsgrunnlaget, at eikeskogen langt fra er den største i fylket, at almen holder på å

dø ut på grunn av ringbarking fra hjorten vinterstid, bekymring for restriksjoner på jakt og at det må gjøres nye undersøkelser av artsmangfoldet før et eventuelt vern. Advokatfirma Folkman, Slotterøy & co. opplyser at Fureneset forsøksstasjon (Bioforsk) er engasjert som sakkyndig for å gjennomgå det tidligere verneforslaget. Disse har konkludert med at fylkesmannen må foreta en ny vurdering av artsmangfoldet og grensene for det foreslåtte verneområde. Etter advokatfirmaets vurdering har fylkesmannen ikke fulgt denne anmodingen. Det tas også opp spørsmål om det er aktuelt med frivillig vern av Haukåvatnet. Grunneier mener at fylkesmannen har erkjent saksbehandlingsfeil knyttet til frister for grunneier til å gå gjennom saken og forbeholder seg retten til å påberope dette som en ugyldighetsgrunn ved en eventuell rettslig behandling.

En hytteeier vil korrigere påstanden om at ”hytteeierne er positive til vern”. De holder seg nøytrale til vernespørsmålet, og tror det beste er at ting får være som de er.

Naturvernforbundet peker på den store rikdommen av sjeldne og truede naturskogsarter. Det er viktig at også furuskogen i området blir sikret gjennom vern.

Flora kommune går imot at edelløvsskogområdet Haukåvatnet blir vernet.

Fylkeslandbruksstyret viser til at det er utbyggingsplaner for de to elvesystemene i området, og tilrår en grensetrekking som tillater utbygging av den vestre, da landskapet der er preget av snaue berg og således virker mindre interessant for vern av skog. Det bør vurderes alternativ avgrensing i nord og øst, slik at triviell løv- og furuskog med potensiale for næringsmessig bruk ikke blir fredet. Det er viktig å sikre balanse når det gjelder hjort og hjortejakt, så hjorteressursen kan utnyttes i næringsssammenheng uten at viktige verneverdier, særlig knyttet til alm, blir ødelagt. Det må tas inn i verneforskriften at Haukåvatnet med nødvendig regulering kan brukes som vannkilde i oppdrettsnæring.

Fylkesmannen viser til at selv om ikke denne skogen er den største eikeskogen i fylket, er lokaliteten svært interessant. Både gjennom den rike forekomsten av eik i et kystnært klima, og de mange sjeldne artene knyttete både til eik og gammelskog. Selv om furuskogen på høyere nivå har en lavere verdivurdering enn selve edelløvs skogen, ser ikke Fylkesmannen grunn til å trekke den ut. Kombinasjonen av naturskog av furu og edelløvtrær øker verdien i forhold til om bare en skogtype hadde vært representert. Det store potensialet for sjeldne og spesielle arter er ikke uten videre avgrenset til edelløvtrær.

Småkraftutbygging i sidevassdraget som renner ut sentralt i verneforslaget vil være svært uheldig ut fra verneverdiene knyttet til gammelskogsarter som til dels er fuktighetskrevene. Vassdraget i vest, Kjørneselva, har derimot skrinn og sparsom tresetting og lite av spesielle biologiske kvaliteter. Under den sørvendte fjellsida nordøst for Kjørneselva er det høyproduktiv løvskog, med et eikeinnslag som gradvis blir uttynnet oppover mot elva. Fossen Brudesløret er et viktig og estetisk verdifullt landemerke, men er ikke særlig biologisk viktig da den er tørr i tørre perioder slik at fosserøyksamfunn neppe vil kunne trives. Hensynet til selve skogområdet tilsier derfor at dette ikke trenger å være en del av naturreservatet. Fylkesmannen tilrår derfor å

imøtekomme ønsket fra grunneieren om en grensereduksjon i vest, slik at spørsmålet om utbygging av Kjørneselva kan håndteres uavhengig av edelløvskogplanen. Den høyproduktive løvskogen under fjellsiden nordøst for Kjørneselva bør derimot ikke trekkes ut av verneforslaget. Med dette blir reservatgrensen mot sørvest avgrenset slik at høyproduktiv skog blir fanget opp, mens tresatt impediment blir holdt utenfor.

Det vil være miljømessig svært uheldig om hjortejakt i området blir hindret, noe som er bakgrunnen for et særlig punkt i verneforskriften om tiltak for å lette hjortejakt.

Pan Fish Norway, som har et settefiskanlegg ved utløpet av Haukåa, har uttak fra Haukåvatnet, og søker om utvidelse av anlegget. Ved bruk av Haukåvatnet som vannkilde for fiskeoppdrett bør det sikres at vannstandsvekslingene blir holdt innenfor et rimeleg nivå så en ikke får synlige "nedtappingssoner" i tørre perioder. Fylkesmannen er usikker på om akseptabel vannstandsveksling bør spesifiseres i verneforskriften, eller helt og fullt kan løses gjennom konsesjonsbehandlingen av oppdrettsanlegget.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at frivillig vern ikke er en aktuell prosessform for de områdene som inngår i dagens verneplan for edelløvskog i Sogn og Fjordane. Grunneiers påstand om at fylkesmannen har innrømmet saksbehandlingsfeil mener fylkesmannen må bero på en misforståelse, og DN viser til at saksbehandlingsreglene i Miljøverndepartementets rundskriv T-3/99 er fulgt.

Når det gjelder vurderingene fra Fureneset forsøksstasjon (Bioforsk), vises det til at det var foretatt en befarings i området med fokus på de vestlige delene som var aktuelle for utbygging av småkraft. Dette er et furuskogsområde som både fylkesmannen og DN tilrår å ta ut av verneplanforslaget. For de sentrale delene med edelløvskog, ble det konkludert med at de absolutt var verneverdige. Det opplyses fra Bioforsk at det ikke ble utarbeidet noen rapport på dette da, det ikke var aktuelt med noen form for kompensasjon for oppdraget. På bakgrunn av dette konkluderer DN med at grunneiers påstand om behovet for ny vurdering av verneverdier, mulig frivillig vern prosess og saksbehandlingsfeil hos fylkesmannen ikke vil bli tillagt vekt.

DN viser til kap. 6 og tilrår at Haukåvatnet naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet påpeker at vernet ikke omfatter selve vannet, og at akseptabel vannstandsveksling bør løses gjennom konsesjonsbehandlingen av eventuelt oppdrettsanlegg. MD vil understreke at det er viktig å legge til rette for hjortejakt. Detaljer rundt hvordan det kan gjøres bør avklares i en forvaltningsplan for området. MD har gjort en mindre grensejustering vest i området i forbindelse med grunneiers ønske om småkraftutbygging. MD slutter seg for øvrig til DN's anbefalinger og tilrår at Haukåvatnet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.4 Mallasvika naturreservat i Naustdal kommune (0,175 km²)

Området utgjør spesielle naturtyper med oseanisk gråor-almeskog og andre nærings- og varmekrevende skogtyper som henger sammen med denne, og har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi. Det er en av de mest artsrike og næringsrike

edelløvskogene i Sunnfjord, med en lett synlig sammenheng mellom topografi og skogtyper, og god forekomst av gamle edelløvtrær. Området er lett tilgjengelig for ekskursjoner.

Det meste av området er satt av som LNF-område i kommuneplanen, men planen har også et ”byggeområde – boliger” som kommer inn i verneforslaget som ei smal stripe på et kortere parti langs grensa i sør. For en del av dette arealet er det også utarbeidet et reguleringsforslag for boligbygging.

Grunneierne stiller seg uforstående til vernet, da de i all tid har tatt vare på området gjennom aktiv kulturlandskapspleie som har gitt den nåværende kvaliteten. En skjøtelsesplan vil være positivt, men reduksjon av bruksretten vil føre til gjengroing og redusert verneverdi. En del grunneiere har inngått kjøp- og utbyggingsavtale med et privat firma, men utbyggingen av det regulerte området har ikke kommet i gang pga. behov for utbedring av RV 611. Grunneierne etterlyser presisering av om verneformålet er et tidligere kulturlandskap eller det nåværende gjengroingsstadiet.

Naustdal skogeigarlag peker på at grendalaget på dugnad har ryddet gamle ferdssårer i området, og ser det som selvsagt at vernemyndighetene tar over dette ansvaret ved eventuelt vern. Laget krever at reservatet i sør blir avgrensa til kraftlinja, at grensa videre nordvestover må følge bekken til vinkel ved tunet til 98/1, og at området øverst mot nordvest må reduseres da dette stort sett er oreskog av liten verneverdi.

Naustdal kommune er sterkt i mot vern mot grunneiernes vilje. En kunne oppnå det samme gjennom skjøtelsesplan basert på frivillig avtale. Kommunen mener at ei sørgrense som kan komme i konflikt med boligbygginga i Kommunedelplan Sentrum (2003-2014) må være utelukket. Vernegrensen må også gå i god avstand fra kommunal veg. Det foreligger reguleringsplan for utvidelse av RV 611, og vernegrensa må holde seg i god avstand fra reguleringsgrense. For å unngå ev. konflikter med både riksveg og framtidige byggefelt må grensa trekkes nord for 22 kV kraftlinja, da dette er grense mellom LNF og byggeområdet i kommunedelplanen. Det må også være rom for framtidig utvidelse av svingene i den bratte og vanskelige vegen til Kringla, og minimumsavstand fra nærmeste vegskulder må være 10 m. For noen grunneiere har uttak av virke til ved og emneproduksjon vært viktig. En forvaltingsplan må derfor sikre at dette kan tillates i et visst omfang. Denne aktiviteten må kunne skje i samsvar med plan, og uten omfattende søknadsprosess i hvert tilfelle jf. § 5.

Fylkeslandbruksstyret viser til at området er langt og smalt og ligger nær veg, og derfor har stort næringspotensiale. Gran som står i området må kunne drives fram og utnyttes. Uttak av løvtrevirke til ved og annet bruk bør åpnes for gjennom verneforskrifta og avtale med de enkelte grunneierne.

Fylkesmannen mener at bruk av naturvernloven er et uttrykk for at samfunnet ønsker å sikre verdiene her på lang sikt og et vern vil sikre området mer varig mot framtidige omdisponeringer. Fylkesmannen vil imøtekomme kravet fra kommunen om å avgrense reservatet til nordsiden av kraftlinja. Kraftlinja utgjør et markert inngrep som skiller nedsiden fra den sammenhengende skogslia overfor. Behovet for utvidelse av

riksvegen, sammen med konflikten med byggeområdet i kommuneplanen, tilsier at denne kanten går ut av verneforslaget.

Fylkesmannen legger til grunn at reservatgrensa ikke skal gå nærmere eksisterende eller planlagte veger enn 3 m. Ei 10 m-sone er etter Fylkesmannens mening for mye. Reservatet er i utgangspunktet smalt, og utviding av vegen til Kringla bør derfor ikke skje i den retningen. Det er ikke ønskelig å åpne for boligbygging helt ned i elvefaret. Selve elvefaret, og de vegetasjonstypene som er knyttet til det, bl.a. fuktige skogtyper med ask og svartor, bør derfor gå godt klar av byggeområdet. I øvre delen er overlappingsarealet byggeområde/verneforslag vist som fareområde i kommuneplanen, og etter Fylkesmannens oppfatning ikke konfliktfylt å verne, siden det ikke skal bygges der. Langs nedre deler av elva, er det en reell konflikt med kommuneplanen, i og med at en lang, smal kant av det planlagde byggeområdet ligger i reservatforslaget. I følge kartet strekker reservatforslaget seg opptil 17 m fra elva på sørsida, noe Fylkesmannen mener ikke er for mye dersom en skal ta vare på denne bekkedalen og de skogtypene som naturlig hører til. Fylkesmannen har fremmet disse innvendingene i sammenheng med kommuneplanen tidligere.

Selv om verneforslaget i vest går over i ren gråorskog, mener Fylkesmannen at det ikke vil være rett å kutte dette ut. Mens vegetasjonen nord-sør i verneforslaget er sterkt knyttet til topografien, avspeiler vegetasjonen i øst-vest-retning i langt større grad klimaet. Fylkesmannen mener det er verdifullt at denne spennvidden er fanget opp i verneområdet.

Fylkesmannen tilrår freding i samsvar med foreslåtte forskrift, men med de grensejusteringene som er nevnt. Forvaltingsplanen bør gi nærmere avklaring spørsmål om hogst og skjøtsel, og kan gjerne utdype verneformålet med utgangspunkt i de viktigste verneverdiene. Planen bør overlate området til naturlige prosesser, med unntak for virkesuttak på avgrensede delområder hvis det er med på å opprettholde ønsket mangfold i skogstruktur og lystilgang.

Direktoratet for naturforvaltning tilrår at de arealene hvor det er gitt oppstartsvarsel om reguleringsplan for boligbygging blir trukket ut av verneplanen. Etter fylkesmannens forslag til grense er kraftledningen trukket ut av verneforslaget og forskrifter er justert deretter. DN viser til kap. 6 og tilrår at Mallasvika naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DNS anbefalinger og tilrår at Mallasvika naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.5 Steiehalsen naturreservat i Askvoll kommune (0,440 km²)

Området er tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, og utgjør til tross for gammel kulturpåvirkning og noen nyere inngrep, spesielle naturtyper med kystnær, varmekjær edelløvskog, tørrberg og artsrike engsamfunn. Det har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi med stor plantegeografisk interesse, stor artsrikdom av karplanter, og trolig den mest velutviklede edelløvskogen i Sunnfjord.

Grunneiere påpeker at vernet ikke må komme i konflikt med planlagt vegbygging. En grunneier spør hvordan vedteiger skal kompenseres for. Det er planer om blåskjeldyrking i Klingehola og grunneier vil vite hvordan det stiller seg i forhold til verneforskriftene.

Fjaler og Askvoll kommuner ber om at en i det videre verneplanarbeidet tar hensyn til arbeidet som pågår med planlegging av Dalsfjordsambandet. Dersom vedtak av verneplanen blir gjort før en avklaring av framtidig vegløsning må det innarbeides et punkt i verneforskriften som gir nødvendig åpning for gjennomføring av vegplanen.

Fylkeslandbruksstyret kan vanskelig se for seg næringsaktivitet slik området ligger i dag, men vegen vil øke tilgjengeligheten og næringspotensialet.

Fylkesmannen mener vernet ikke skal hindre akvakultur med nødvendige landfester. Eventuelle tap knyttet til forbud mot hogst vil være en sak i erstatningsprosessen. Fylkesmannen legger til grunn at vernet ikke skal hindre slutføringen av nye Dalsfjordsambandet, men ba i sammenheng med konsekvensutredningen om at det ble valgt traséalternativ som ikke griper inn i verneforslaget. Vegvesenet har så langt valgt å ikke utrede flere alternativ, og pr. i dag vil alle alternativene 1-5 gripe inn i verneforslaget. Vegvesenet får utført miljøfaglige vurderinger av disse traseene. Inntil resultatene av miljøvurderingene foreligger, mener Fylkesmannen det er riktig å holde fast ved de foreslåtte reservatgrensene. Det er få av de foreslåtte edelløvskogreservatene som strekker seg fra fjord til fjell uten veginngrep, og denne kvaliteten ved Steiehalsen bør en ikke redusere uten at det er godt begrunnet.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at KU prosessen for Dalsfjordsambandet nå er på høring og at i den forbindelse tilrår Statens Vegvesen et alternativ for utbygging som innebærer tunnel fra Steiehalsen. Av hensyn til dette vil DN derfor tilrå en grenseendring som innebærer at det arealet som blir berørt av tunnellini laget ved Steiehalsen blir tatt ut av verneplanforslaget. Dette gir en arealreduksjon på ca. 0,0010 km². En nøyaktig grenseoppgang av dette arealet vil bli foretatt ved utarbeiding av vernekartet. Videre har fylkesmannen etter sin tilråding kommet med et forslag til justert grenser i nord som avgrenser verneområdet mot en kraftlinje. Denne kraftlinja blir dermed i sin helhet liggende utenfor verneområdet, og forskriften endres i tråd med dette. DN tilrår en slik grenseendring.

DN viser til kap. 6 og tilrår at Steiehalsen naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's anbefalinger og tilrår at Steiehalsen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.6 Mjåta naturreservat i Solund kommune (0,233 km²)

Området framstår som tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, og utgjør til tross for gammel kulturpåvirkning og noen nyere inngrep, spesielle naturtyper først og fremst med kystnær edelløvskog, men også rik lynghei, rikmyr, og interessante

vegetasjonssamfunn på driftvoller og åpne berg. Det har særskilt vitenskapelig verdi med stor plantegeografisk interesse, stort antall plantearter og vegetasjonstyper på et lite område. Området skiller seg ut ved sin egenart med et frodig og artsrikt miljø i sterk kontrast til det karrige konglomeratlandskapet rundt.

Grunneier har ikke konkrete merknader til verneforslaget, men minner om retten til erstatning.

Fylkeslandbruksstyret kjenner ikke til næringskonflikter, men ser det som viktig at verneforskriften åpner for den planlagte driftsformen med villsau.

Fylkesmannen ser ikke grunn til å gjøre endringer i forhold til forslaget da vern av dette området framstår som lite konfliktylt. Fylkesmannen vil oppmuntre til at det i dette området blir forsket på samspillet mellom vegetasjon og beting med sau, ikke minst villsau, og mener dette bør være et viktig tema for forvaltingsplanen.

Direktoratet for naturforvaltning viser til kap. 6 og tilrår at Mjåta naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's anbefalinger og tilrår at Mjåta naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.7 Rønset naturreservat i Hyllestad kommune (0,183 km²)

Området utgjør spesielle naturtyper, først og fremst hasselkratt med stor spennvidde fra tørt til fuktig, og fra næringsrikt til næringsfattig, men også varmekjær kildeløvsskog under marin grense. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi som en av de mest velutvikla hasselskogene på Ytre Vestlandet. Det har forekomst av sjeldne kildeskogtyper og er lett tilgjengelig som ekskursjonsområde der det naturfaglige kan kombineres med kulturhistoriske tema med eldgamle kvernsteinsbrudd-tradisjoner.

Det ble i Rønset gjennomført en ekstra høringsrunde da noen grunneiere ikke hadde fått uttale seg i den ordinære høringen.

Grunneieren som eier det aller meste av det foreslåtte verneområdet, uttaler at bruket har vært i familien i generasjoner, og blir nå brukt til feriested for både grunneieren og andre i familien. Flere i familien, både de som har fått skilt ut hyttetomter og andre har en sterk tilknytning til stedet, og er interesserte i hytte. Verneområdet er den delen av eiendommen som egner seg for best for hyttebygging. Han reagerer på at verneområdet i sin helhet følger grensene for eiendommen hans, enda edelløvsbogen vokser på tvers av grensene. Den delen som ligger nedenfor vegen må kunne tas ut av verneforslaget, dersom den ikke skiller seg vesentlig fra det som er ovenfor.

Fire grunneiere eier hytte/nausttomter i området. En av dem er svært interessert i å sette opp hytte, da han ikke har andre hus på eiendommen. Han kjøpt ut nausttomt i 1981. En annen grunneier har planer om å sette opp et naust ved Auregåta, og ønsker enten justering av verneområdet, eller erstatningstomt på utsiden av verneområdet. En

grunneier har i lang tid hatt ønske om å sette opp hus oppe på Hamrane, som ligger utenfor verneforslaget, og søkte kommunen om dette i 1995/96. En forutsetning for bygginga er å kunne sette opp naust på den tilhørende nausttomta nær Otringsneset i verneområdet. En fjerde grunneier har tidligere fått stoppet planer om hyttebygging på grunn av verdifulle kvernsteinsbrudd i området. Siden tomte ligger langs østgrensa for verneforslaget, ønsker eieren at vernegrensa trekkes utenom.

Hyllestad kommune ønsker primært at alt areal nedenfor vegen blir tatt ut av verneforslaget. Både Auregåta i østre del og Otringsneset i vestre del har vært landingsplass/utskipingsplass for kvernstein, og er derfor aktuelt visningsområde for aktivitet knyttet til disse kulturminnene. Kommunen ønsker å lage til parkeringsplass, snuplass for busser m.m. som del av tilretteleggingen for turisme og undervisning. Dette passer trolig best på nedsiden av vegen ved Otringsneset. Å legge plassen utenfor den foreslåtte vernegrensa er lite aktuelt på grunn av landskapet. Edelløvs-kogsvern burde passe godt sammen med ivaretagelse og demonstrasjon av den eldgamle kvernsteinsdrifta, men det er viktig at verneforskriftene gir rom for avdekking og istandsetting av gamle kvernsteinsbrudd og steinhauger, og opparbeiding av demonstrasjonsplasser, stier og hvilebenker.

Fylkeslandbruksstyret peker på at området er sterkt påvirket av inngrep. Fylkesvegen deler området i to, det går kraftlinje gjennom og det er plantet gran i og like utenfor. Området har høy produksjonsevne og lett tilkomst, og har derfor stor verdi også til landbruk, særlig skogbruk og beite. Arealbruken her bør derfor avgjøres etter en egen prosess der eierne, kommunen og fredingsmyndighetene deltar.

Fylkesmannen mener at Rønset framstår med interessant florarikdom og en høy biologisk produktivitet. Hasselkratt er generelt interessante for bl.a. sopp og vedlevende insekter, og "rikt hasselkratt" er regnet som en truet vegetasjonstype i Norge. Rønset er også et av de få edelløvs-kogområdene som har et vesentlig areal under marin grense. I kombinasjon med relativt slakt terreng gir tette og leirrike, marine avsetninger grunnlag for andre jordsmonn og vegetasjonstyper enn det som elles dominerer i edelløvs-kogområdene. De interessante forekomstene av kildeskog med slakkstarr, har tydelig sammenheng med dette. Det virker sannsynlig at nedre delen av Rønset er representativ for mye av den edelløvs-kogen som gjennom tidene har blitt dyrka opp og endret på annen måte. Forekomsten nedenfor vegen av kildeskog med slakkstarr er en uvanlig vegetasjonstype. Sammen med relativt slak topografi, gjør dette at det ikke er ønskelig å redusere arealet av verneforslaget nedenfor vegen. Store verneverdier knyttet til vegetasjonen og det at området ligger lett tilgjengelig og derfor er utsatt for inngrep, gjør det viktig at Rønset-området vernes. Hasselkrattene trenger trolig skjøtsel i form av et visst uttak av andre trær for å hindre utskygging. En forvaltningsplan bør trekke opp nærmere retningslinjer for vedhogst og andre tiltak det bør åpnes for. Innpassing av hensyn til kulturminnene er også viktig, men er neppe i konflikt med ivaretagelse av naturområdet. Fylkesmannen ser ikke grunn til å utsette avklaring av vernestatus for dette området i påvente av en nærmere prosess. Tvert imot om vil vernestatusen være et viktig fundament for det videre arbeidet med forvaltningsplan.

Fylkesmannen vil ikke tilrå å tillate bygging av hytter. Dette er midt i kjerneområde både for verneområdet og kulturminnene knyttet til kvernsteinsdrift. Hele området er fullt av automatisk fredede kulturminner fra en lang historisk periode med produksjon og utskiping av kvernsteiner. Dette var bakgrunnen for at oppføring av hytte i si tid ble nektet, lenge før vern etter naturvernlova var planlagt. Fylkeskommunen arbeider for tiden med en plan for hele dette kvernsteinsområdet, og Fylkesmannen ser det som lite sannsynlig at det blir aktuelt å tillate bygging av hytte på noen av disse fradelte tomtene. Selv om Fylkesmannen har forståelse for følelsene som er knyttet til barndomsgården, mener vi derfor at en tilpassing av reservatgrensene ikke vil løse noe problem for disse partene. Med de spesielle verdiene knyttet til dette området, mener Fylkesmannen at det i dag vil være lite aktuelt å tillate bygging, selv uten særskilt vernestatus.

Nausttomtene tilhører to bruk utenfor verneområdet. Ingen av dem er i drift. Strandstrekningen er utsatt for flodbølger i forbindelse med ras fra Katlenova, og kommunen har på grunnlag av NGU-rapport lagt ned bygge- og deleforbud i strandsonen her. Når en holder dette sammen med tilstanden på de aktuelle brukene, og de store verneverdine i området, både når det gjelder natur og kulturminner, mener Fylkesmannen at det ikke er grunn til å endre vernegrense eller gi åpning i verneforskriften for å kunne bygge på disse to nausttomtene.

Det kan vise seg vanskelig å innpasse en parkeringsplass og buss-snuplass på en god måte innenfor det foreslåtte verneområdet på grunn av konflikt med automatisk fredede kulturminner. Det er heller ikke ønskelig å sprengte seg inn i fjellknausen rett nedenfor vegen. Rett nord for denne er det alt i dag en liten plass som blir brukt til parkering, og Fylkesmannen tilrår å trekke ut et lite areal her. Dersom digitalt inntegnede eiendomsgrenser for riksvegen ikke er å oppdrive, tilrår Fylkesmannen at grensa blir definert å gå i 3 m avstand fra asfaltkanten, eller at det blir satt ned grensemerker slik at grensa blir gående i omtrent denne avstanden.

Fylkesmannen finner ikke grunn til å gjøre endringer i grense eller verneforskrift for det foreslåtte Rønset naturreservat ut i fra tillegghøringene.

Direktoratet for naturforvaltning viser til kap. 6 og tilrår at Rønset naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's anbefalinger og tilrår at Rønset naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.8 Eiterstrondi naturreservat i Vik kommune (2,320 km²)

Området er tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, og utgjør til tross for gammel kulturpåvirkning og noen nyere inngrep spesielle naturtyper med særlig alm-lindeskog, men også bl.a. gråor-almeskog, gråor-askeskog, gråor-hasselskog, høgstaudeskoger, og naturlig åpne berg og rasmarker. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk

verdi. Det er blant de største edelløvskogområdene i Sogn og Fjordane, velegnet for studium av naturlige prosesser og foryngingsdynamikk i raspreget edelløvskog, med instruktiv gradient fra varmekjær vegetasjon i nord til sterkere dominans av boreale løvtrær i sør. Det har stor høydegradient, og gode livsmiljø for både fuglearter og sjeldne og sårbare moser, sopp og lav knyttet til urørt skog med store, gamle trær og død ved.

Grunneiere er i mot vern og mener mer eller mindre intensiv, bærekraftig bruk er det beste naturvernet. Stølsheimen landskapsvernområde og vern av Eiterstrondi vil redusere råderetten for de samme brukene. De kan imidlertid akseptere vern dersom grensen trekkes tilbake til kote 100. I uttalelsene pekes det bl.a. på behov for trevirke, skredfare og behov for tunnel, hjorteskader og behov for økt fellingstillatelse, gjengroing og behov for kulturlandskapsmidler, og planlagt småkraftverk.

Arnafjord bygdeutval støtter verneforslaget dersom det bidrar til at bygda kan få veg fra Dale til Vik/Voss. Dersom vegen ikke kommer og vernet vil hindre rassikring av eksisterende veg, går bygdeutvalet i mot vern av Eiterstrondi.

Statens Vegvesen har sendt kart og beskrivelser av strekninger der fylkesvegen langs Eiterstrondi er særlig utsatt for ulike skred og ras. De skisserte tiltakene omfatter både overbygg og terrengtiltak.

Naturvernforbundet mener de 100 nederste høgdemeterne må vernes i denne svært viktige lokaliteten. Vedhogst bør forbys da miljøverdiene tilsier at det ikke er nødvendig eller ønskelig.

Fylkeslandbruksstyret ser uttak av grus, ved og spesialvirke av løvtre som den aktuelle næringsmessige bruken av området, og vedlikehold og utbedring av fylkesvegen er viktig. Ved å flytte nedre grense til 100 m koten vil en i hovedsak unngå konflikter med kjent næringsutnytting. Det bør utarbeides skjøtselsplan for de mest tilgjengelige delene av området. Det må legges til rette for at eierne gis mulighet til uttak av ved og trevirke til andre formål, og at eksisterende bruk av grusmasser kan fortsett og utvikles i rimelig grad. Vernet må ikke hindre sikker veg mellom Vik og Arnafjorden.

Fylkesmannen er ikke uten videre enig i påstanden om at det er bruken som har skapt verneverdiene i Eiterstrondi, etter som det er lite av kulturkrevende verneverdier i området. Tvert om har området en del interessante arter av sopp og lav knyttet til gamle trær og død ved. Størrelsen på området er også med på å fremme variasjonsrikdom, og har sammen med vanskelig terreng bidratt til at kultursky arter har overlevd perioder med sterkere utnytting av utmarka. Sikring av spennvidden fra havnivå til fjell er et viktig vernemotiv, og det er derfor viktig å verne også den nederste sona mot uheldige inngrep. Fylkesmannen mener en forvaltingsplan som legger retningslinjer for hvor en kan drive vedhogst på en miljømessig god måte er bedre enn å ta hele den nederste 100 m-sona ut av verneforslaget.

Fylkesmannen tilrår at grensa blir trukket ca. 10-15 m fra vegkanten. For å sikre vegen mot ras vil det trolig være behov for relativt omfattende inngrep til dels høyt opp i

terrenget, noe som er uheldig i et av de største og mest verdifulle edelløvskogområdene i fylket.

Fylkesmannen mener at selv om Eitrelvi er et verdifullt element både estetisk og for det biologiske mangfoldet og øker verdien av et naturreservat, har området så pass fuktig klima og tette, og frodige skogbestand at tilførsel av luftfuktighet fra fosser neppe er vesentlig for verneverdiene. Fylkesmannen tilrår derfor at nærområdet til elva blir tatt ut av verneforslaget og at eventuell kraftutbygging må avgjøres gjennom ordinær konsesjonsbehandling.

Direktoratet for naturforvaltning tilrår at arealene der Statens Vegvesen har et konkret arealbehov knyttet til planlagte rassikringsstiltak langs fylkesvegen, blir tatt ut av verneplanforslaget. Samlet sett er det snakk om små areal og det vil være en stor fordel for den framtidige forvaltningen av område at disse arealene ikke inngår i reservatet. Det er DNs vurdering at en slik løsning samlet sett best ivaretar både verneverdiene i området samt at det også blir tatt tilstrekkelig med hensyn til de planlagde rassikringstiltakene langs veien.

DN viser til kap. 6 og tilrår at Eiterstrondi naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DNs anbefalinger og tilrår at Eiterstrondi naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.9 Kvinnafossen naturreservat i Leikanger kommune (1,416 km²)

Området er tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, og utgjør til tross for gammel kulturpåvirkning og noen nyere inngrep spesielle naturtyper med særlig alm-lindeskog, til dels med renbestand av lind, men også et stort mangfold av eikeskog, hagemark- og lågurtskog, også ulike lågurtfuruskoger, lågurtlindeskog og blåbærlindeskog. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi på grunn av de mange og til dels uvanlige utformingene av varmekjær og næringskrevende vegetasjon, og mengden og mangfoldet av livsmiljøer for spesialiserte og rødlistede arter av insekt og sopp knyttet til gammel løvskog, død ved og solvarme steder.

Grunneierne er i mot vernet og mener de tar godt vare på området. De ønsker grensejusteringer, tilgang til ved og skogsvirke for eget bruk og salg og uttak av hogstmoden gran, og de er avhengig av tilkomst og bruk av kjøretøy eller taubane. Det pekes videre på at hagebruksproduksjonen forutsetter effektiv rydding i kantsonen, og at denne derfor bør utvides fra 100 til 150 m. Vanningsvann og inntak krever en del tilrettelegging i utmarka, og stølsområdet Skoparsete må kunne holdes ved like og brukes som før. Furu fra egen skog er tenkt brukt til gjenoppbygging på Skoparsete. På Skjær/Brandhammar er det laget veg og opplagsplass for tømmer, og det er tenkt videreføring av veien. Gamlevegen til Skoparsete er kulturminne, mye brukt turveg og blir rydda. Det er også ønske om hyttebygging.

Naturvernforbundet viser til at ”*Samla sett er denne lia et av de aller viktigaste leveområdene for varmekjære og kravfulle skogsartar i fylket og truleg også på Vestlandet*” og mener derfor hele lokaliteten bør vernes.

Leikanger kommune ser positivt på forslaget til verneplan og ber om at det blir tatt hensyn til grunneiernes interesser i området. Kommunen ber videre om at det ved eventuelt vern av området blir utarbeidet forvaltingsplan i samarbeid med grunneierne, og at en lokalt får forvaltingsmyndighet for området. Verneområdet Kvinnafossen kan for reiselivsnæringa i regionen bli et positivt reisemål som kan tiltrekke besøkende fra andre steder, i tillegg til lokal utfart fra kommunen. Vernestatusen kan i så måte medføre et kvalitetsstempel som hever Leikanger som reisemål.

Fylkeslandbruksstyret vurderer området lite interessant for tradisjonelt skogbruk med leid hjelp, og vegbygging i området vil bli kostbart. Kjente næringsinteresser er knyttet til vanningsvann, vedhogst, uttak av spesialvirke, hogst av granskog og jakt. Nyttbar gran som blir fjernet må drives fram så tømmeret kan utnyttes. En skjøtselsplan utarbeidet i samråd med eierne og kommunen kan legge til rette for vedhogst og uttak av spesielle virkeskvaliteter. Jaktbuer bør kunne føres opp der de ikke er i konflikt med verneformålet, eller helst bør grensa trekkes slik at jaktbuene faller utenfor.

Fylkesmannen mener at selv om verneverdiene i området Kvinnafossen først og fremst skyldes naturlige faktorer, som et gunstig lokalklima, sørhelling, og et terreng som gjør skogen vanskelig å utnytte, er det også verdier knyttet til gammelt kulturlandskap. En skjøtselsplan bør utarbeides og omhandle både vedhogst i klar kulturpregede partier og fjerning av innplantet gran.

I lia nedunder Skoparseite, vest i området, fulgte grensa i høringsforslaget øvre grense for utskilte eiendomsteiger. Dette var primært tenkt som en praktisk ordning. Eierne ser verdi i å ha en øvre kant av eiendomsteigene uten båndlegging. I og med at denne kanten ligger overfor det som er tegnet inn som ”svært viktig” i naturtypekartleggingen, tilrår Fylkesmannen at reservatgrensa blir trukket ned mot øvre grense for det som er ”svært viktig”. Traktorvegen/opplagsplassen på vestsida av Ytståni er et uheldig naturinngrep hvor reservatgrensa bør trekkes utenom. Fylkesmannen vil ikke tilrå en større endring enn nødvendig, da nærområdene har potensielle vokseplasser for både stavkløkke og andre interessante arter. Rett på østsida av Ytståni er eieren opptatt av å kunne hogge ved, og vil gjerne bygge veg et stykke oppover. I og med at kraftlina (lavspentlinje) utgjør et eksisterende inngrep, og det er ei relativt smal sone mellom denne og riksvegen, tilrår Fylkesmannen at reservatgrensa følger kraftlinja på denne strekningen.

I nedre del mellom Skopargjelet og Ytståni, og alt som er øst for Ytståni, mener Fylkesmannen at vernehensyna er så tunge at flere grenseendringer ikke er tilrådelig. Både hensyn til størrelsen på verneområdet som har mye å si for langsiktig livskraft og artsrikdom, og målet om å sikre artsrike og høgproduktive naturområder mot uheldige inngrep, tilsier at vernehensynet bør ha prioritet. Selv om det er ønske fra noen eiere om å kunne rydde den nederste delen av skogen for å etablere frukthage, vil

Fylkesmannen legger avgjørende vekt på at arealet allerede er redusert i de nedre delene av verneforslaget, og at det er rimelig å være mer kritisk til ny aktivitet. Mot riksvegen tilrår Fylkesmannen at den eksakte grensetrekkinga blir avgjort i sammenheng med grensemerking. Dersom digitalt inntegnede eiendomsgrenser for riksvegen ikke er å oppdrive, tilrår Fylkesmannen at grensa blir definert å gå i 3 m avstand fra asfaltkanten målt langs bakken. Reservatet bør gå klar av en utsprengt, men ikke ferdiglagd parkeringsplass.

Direktoratet for naturforvaltning viser til kap. 6 og tilrår at Kvinnafossen naturreservat blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's anbefalinger og tilrår at Kvinnafossen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.10 Stedjeberget naturreservat i Sogndal kommune (0,602 km²)

Området er tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, og utgjør til tross for gammel kulturpåvirkning og noen nyere inngrep spesielle naturtyper med velutvikla, varmekjær lindeskog og solvarme og artsrike engsamfunn, tørrberg og urer, men også skog av hengebjørk og ulike edelløvtrær. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi på grunn av den store artsrikdommen av varmekjære plantearter, og velutviklede livsmiljø for spesialiserte og rødlistede arter av insekter og sopp knyttet til lindeskog, død ved og god solvarme. Området ligger lett tilgjengelig som ekskursjonsmål.

Fylkeslandbruksstyret tilrår at det blir tilrettelagt for uttak av ved i området ved Skjersnes, og nyttbar gran i samme område må drives fram på en måte så virket kan brukes.

Fylkesmannen mener at innplantet gran bør fjernes. Forvaltingsplanen bør avklare dette og om det er i orden å åpne for uttak av ved etter visse retningslinjer. Fylkesmannen tilrår at dersom det ikke er mulig å få digitalt inntegnede eiendomsgrenser for riksvegen, og reguleringsgrense for arbeidet med tunnel, bør grensa gå rett oppå kanten av ny skjæring og tunnelpåhogg. Lang riksveg som tas ut av bruk når tunnelen er ferdig, kan vernegrensa gå langs vegkanten slik at også de artsrike berga langs vegen blir fanga opp. Stedjeberget framstår som et lite konfliktfyllt område å verne, og Fylkesmannen tilrår ikke andre endringer i forhold til høringsforslaget.

Direktoratet for naturforvaltning viser til kap. 6 og tilrår at Stedjeberget naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's anbefalinger og tilrår at Stedjeberget naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.11 Ytamo naturreservat i Luster kommune (1,904 km²)

Området er tilnærmet urørt i forhold til tekniske inngrep, men utgjør til tross for noen inngrep, spesielle naturtyper med alm-lindeskog, gråor-almeskog, flommarkskog, sumpskog, og gammel ospeskog. Det har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi da det er uvanlig å finne et så stort område av flatt lavlandsterreng i sørboreal sone med elvesletter og breelvterrasser m.m. med så lav grad av menneskelig påvirkning. Området særmerker seg med forekomster av mange sjeldne sopp- og mosearter knyttet til gammelskog og død ved. Også karplantevegetasjonen har lav grad av kulturpåvirkning, med huldregras, en art som er forsvunnet mange steder som følge av hogst og inngrep..

Grunneierne ser svært negativt på vern, da eierne nesten blir avskåret fra å bruke området som del av gårdsdrifta. Området har vært en svært viktig kilde til trevirke og for mange har dette vært eneste sted å ta ut trevirke. De har derfor bygd veg med offentlig tilskudd inn i området. Det bør avklares om det finnes alternative områder med samme miljøkvalitet som Ytamo, men der konflikten er mindre og frivillig vern er aktuelt. Om verneforslaget ikke blir trukket, bør grensa gå klar av traktorvegen slik at investeringen kan utnyttes. Grensa kan gå utenom hengebro for tilkomst til teigene i den nordlige delen. Det må sikres tilkomst til laksetrappa, og tillatelse til kjøring med maskiner for å vedlikeholde denne. Alternativt kan grensa trekkes på en viss høydekote.

Luster skogeigarlag mener at det i denne saken bør brukes makebytte. Om ikke det lar seg gjøre, er laget imot vern i framlagte versjon.

Naturvernforbundet mener den uvanlig naturnære skogen av ulike utforminger gjør det viktig at området blir vernet uten innskrenkinger. Da kvalitetene er særlig knyttet til død ved, må det ikke tillates vedhogst. Området ligger i sørboreal sone, dvs. den skogsonen som evalueringen av skogvernet har vist størst mangler ved. Naturvernforbundet støtter også Fylkesmannen i vurderingen at beiting bør forbys eller sterkt avgrenses, da det kan redusere verneverdiene.

Luster kommune går mot vern, da den store innskrenkingen av råderetten til grunneierne ikke kan forsvares. Vern vil bl.a. gripe inn i muligheten til å bygge mini-/mikrokraftverk ved Morkagrøvene. Vern etter naturvernlova bør skje som frivillig vern om ikke helt spesielle verneverdier tilsier noe annet. Om området likevel blir vernet, bør konflikten reduseres ved å trekke vestgrensa opp til kote 100. Videre bør § 4 åpne for uttak av ikke-edle treslag, og § 5 bør ha nye underpunkt om ”*oppretting av turløype, skilting og oppseting av informasjonstavler*”, ”*fiskeforbetrande tiltak og omdirigering av vann*” og ”*tilrettelegging av fiskeplass*”. Kommunen forutsetter at grunneierne får tilbud om kjøp eller makebyte om hele eller deler av området blir verna. Følgende tiltak bør inn i forvaltingsplanen og fullføres før verneprosessen blir avslutta: ”Ny hengebro fra riksvegen og over til reservatet både ved Ytamo og Storehagen”, ”oppseting av informasjonstavler med informasjon på tre språk framfor hengebruene”, og ”tilrettelegging av to relativt korte turruter i området Storehagen og i området Ytamo. Det bør settes av årlige midler til vedlikehold av vegen til Ytamo, da et vern vil gjøre at

bare én eier vil få nytte av vegen. Kommunen kan ta på seg forvaltingsansvaret for området om det blir vernet, så sant nødvendige økonomiske ressurser blir stilt til rådighet.

Fylkeslandbruksstyret peker på at det særlig i sør er lett terreng og gode forhold for skogsdrift. Traktorveg kommer inn fra sør, og skogtypen er velegnet for vedhogst for salg. Det er ikke planer om forlenging av vegen, og de miljøfaglige argumentene for å ta den med er ikke tunge, selv om arealet ligger i sørboreal sone. Arealet er ikke edelløvsskog, og oppfylling av arealkvoter må ikke gå foran næringshensyn. I tillegg til å være lettdrevet skogsmark har grusterrassen ved Åsmo næringspotensiale som grusressurs. Både grusterrassen og traktorvegen m/dekningsområde bør holdes utenfor verneforslaget. Granfeltet helt i sør må holdes utenfor. Eventuell gran som elles kommer med i reservatet må drives fram på en måte så tømmeret kan brukes. Det blir i dag hogd ved basert på løpestrengtransport over elva til vestsida. Det bør gis åpning for denne driftsmåten i verneforskrifta.

SLF vil oppfordre om at makebytte blir brukt for å dempe konfliktene.

Statkraft Energi AS har etablert ei fisketrapp og terskler i vassdraget. Det er også etablert en traktorveg for atkomst. Statkraft mener at grensene for reservatet bør justeres slik at det tas hensyn til de etablerte tiltakene. Alternativt at det må gis muligheter for dispensasjoner i verneforskriften slik at vedlikeholdsarbeid og motorferdsel i sammenheng med dette kan bli tillat.

Fylkesmannen mener at edelløvsbogen i Ytamo skiller seg fra de andre edelløvsbogene i regionen ved å ha svært lav grad av kulturpåvirkning. Dette, kombinert med størrelse, den lave høyden over havet og funn av mange interessante arter, gjør det lite sannsynlig å finne andre område som kan erstatte kvalitetene dette området har. Området framstår som temmelig unikt med edelløvsskog som går over i lavlandsskog med mye flommarkskog av gråor og hegg. Flommarkskog har generelt gått sterkt tilbake som følge av omdisponeringer og inngrep. Til tross for inngrepene i området mener derfor fylkesmannen at et område med både edelløvsskog og tilstøtende flommarkskog og annen skog på flat dalbunn er så vanskelig å finne i en så naturnær tilstand, at en bør legge stor vekt på å verne dette i sin helhet.

Med utgangspunkt i eksisterende inngrep, skogbruksinteresser og grunneiernes ønsker, foreslår likevel fylkesmannen å ta ut Åsmo terrassen av verneforslaget, mens flommarkskog og andre typer sumpskog og løvsskog fremdeles bør inngå i verneforslaget. Vegen har gjort skogen mer tilgjengelig for vedhogst, beting eller oppdyrking. Flommarkskogen er derfor trolig mer truet av endringer enn den tilstøtende edelløvsbogen, og mange av de andre edelløvsbogene i denne verneplanen.

Det lette terrenget, sammen med beliggenheten ved innfallsporten til Jostedalen, gjør området interessant for naturbasert turisme og naturformidling. Forvaltingsmyndighetene bør derfor bidra til å holde ved like hengebruene over elva. Fylkesmannen ser at en lengre, sammenhengende sti gjennom hele området fra nord til sør på sikt kan være ønskelig for å realisere det pedagogiske potensialet til området.

Fylkesmannen tilrår derfor som eget underpunkt under § 5: ”Etablering og vedlikehold av enkel tursti for naturformidling og naturoppleving, på ein skånsam måte som ikkje truar verneverdiane”. Informasjonstavler bør her som for andre verneområder settes ved innfallsportene, utenfor grensene, og må derfor ikke nevnes spesielt. Fylkesmannen mener forvaltningsplan som omhandler både tilrettelegging, formidling og fjerning av fremmede treslag, bør utarbeides så snart som mulig. Granforekomster inne i området bør fjernes uten uakseptabel skade på terreng og naturlig vegetasjon. Fylkesmannen setter pris på den aktive rolla Luster kommune ønsker å ta som forvaltingsmyndighet.

Fylkesmannen tilrår følgende tilleggspunkt under § 5 i verneforskriften: ”Vedlikehold av fisketrapp, og naudsynt vedlikehold av eksisterande køyretrasear i samband med dette” og ”tilrettelegging av fiskeplass”. Med tilrettelegging av fiskeplass forstår vi å fjerne trær ved elvekanten på et egnet sted, normalt der det er lite eller ingen trevegetasjon. Fylkesmannen er i utgangspunktet restriktiv til oppgraving av gytebekker innenfor et naturreservat. De fleste tilløpsbekkene er bratte og lite egnet for fiskeoppgang, og de mest aktuelle er derfor trolig knyttet til sumpskog og liknende miljø der en bør være varsom med inngrep. Forvaltingsmyndighetene må ha mulighet til å vurdere slike inngrep i verneområdet opp mot hensynet til hvor truede fiskestammene er. Et punkt under § 5 kan da hete ”opprensing av utløp av potensielle gytebekker, dersom omsyn til fiskestammene i Jostedøla gjer det naudsynt”.

Verneforslaget Ytamo framhever seg ved å ha et naturpreg som er uvanlig for et lavlandsområde, og interessante arter knyttet til lav kulturpåvirkning. For å ta vare på slike representative naturområder og biologiske og andre kvaliteter knyttet til rennende vann mener fylkesmannen det ikke bør gis åpning for kraftutbygging i sideelvene, slik som Morkagrøvene.

Direktoratet for naturforvaltning mener vern av flommarkskogen ligger innefor det mandatet fylkesmannen har hatt ved arbeid med verneplanen, og DN vil tilrå at flommarkskogen blir inkludert i naturreservatet både av hensyn til verneverdiene og helheten i landskapet. Furuskogen ved Åsmo kunne både av arronderingsmessige hensyn og med referanse til evalueringen av skogvernet ha vært med i verneområdet, men det er helt klart at naturverdiene på furumoen er lave på grunn av mye påvirkning fra skogbruket over lang tid. DN vil derfor tilrå at furuskogen ved Åsmo ikke blir inkludert i et naturreservat. Når det gjelder tilrettelegging, inkludert restaurering av hengebruer, må arbeidet med forvaltningsplan for området ta konkret stilling til dette. Det tas derfor ikke stilling til det i forslaget til forskrifter som nå legges fram. Når det gjelder hensyn til etablert fisketrapp viser DN til fylkesmannens omtale. Fylkesmannen foreslår et beiteforbud i forskriften. DN tilrår at det bør kunne åpnes for beting etter søknad (§ 5). DN vil i denne sammenheng peke på at beite av storfe i sumpskog/flommarkskog kan gi varige eller midlertidige skader på vegetasjonen, og at beite av småfe er mindre sårbart for flommarkskogene. Ved en eventuell behandling av søknad om beite må forvaltingsmyndighetene vurdere disse forholdene særskilt og samtidig vurdere kompenserende tiltak som for eksempel gjerding.

DN viser til kap. 6 og tilrår at Ytamo naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet mener eventuelt makeskifte må vurderes i forbindelse med erstatningsoppkjøret. Vedrørende eventuell kraftutbygging henviser MD til kapittel 6.2.5 om vannkraftutbygging. Departementet slutter seg til DNs anbefalinger og tilråd at Ytamo naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.12 Loi naturreservat i Luster kommune (0,863 km²)

Området utgjør spesielle naturtyper med en av de største almeskogene i landet, med uvanlig stort antall grove, gamle trær av alm, men også lind og andre løvtrær; og omfatter både gråor-almeskog, alm-lindeskog, lågurtskoger og åpne, artsrike eng- og tørrbergsamfunn. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi. Det er historisk kjent for det store uttaket av almelaub, samtidig som rikdommen av grove styvingstrær skaper "edelløv-urskog"-kvaliteter med et stort mangfold av rødlistede sopparter knyttet til død ved. Området har blitt en klassisk lokalitet for forsøk med restaurering av styvingskog og undersøkelser av hvordan vegetasjonen responderer på dette.

Noen grunneiere er negative til vernet, men om det blir verna, bør grensene flyttes slik at de blir til minst mulig ulempe for dem. De mener muligheten til å ta ut skog vil falle vekk om området blir verna med den forskriften som er foreslått, noe som griper inn i driftsgrunnlaget for bruka. En grunneier framhever særlig at området er egnet til hyttetomter, og ber derfor om at teigen hans blir holdt utenfor.

Luster skogeigarlag mener Loi bør inn under konseptet frivillig vern.

Naturvernforbundet peker på at området er kjent som den største lauvings-almeskogen i landet, samtidig som det har en uvanlig rikdom av sopp knyttet til død ved. Dette aspektet er viktig å ivareta ved vern og påfølgende skjøtselsplan.

Luster kommune går inn for vern av det aktuelle området som edelløvsskogreservat, ut i fra de store verneverdiene og tilbakemeldinger fra grunneiere om at også de er positive til verneforslaget. Følgende tiltak bør inn i forvaltingsplanen og fullføres før verneprosessen blir avsluttet: "Oppsetting av informasjonstavle med informasjon om området og verneverdier på tre språk" og "tilrettelegging av ei turrute i området som kan gås med lett turantrekk/småsko." Forvaltingsplanen bør også inneholde årlige tiltak slik som styving av almetrær, vedlikehold av turrute og fjerning av uønsket vegetasjon. Kommunen kan ta på seg forvaltingsansvaret for området om det blir vernet, så sant nødvendige økonomiske ressurser blir stilt til rådighet.

Fylkeslandbruksstyret mener deler av området har terreng og tilkomst som muliggjør tradisjonelt skogbruk med leide folk, og næringsinteressene er i hovedsak knyttet til skogdrift i form av vedhogst og hogst av plantet gran. Riktig utført tynningshogst vil antakelig være gunstig for noen miljøverdier. Det bør utarbeides skjøtselsplan som åpner for uttak av ved, eventuelt spesialvirke, og hogst av gran.

SLF mener at det bør framgå av forskrifta at formålet er å ta vare på verdiene i området gjennom blant annet skjøtsel som styving, launing og andre tradisjonelle teknikker.

Fylkesmannen mener Loi er en edelløvskog med store miljøverdier knyttet både til kulturlandskap til gammelskog og døde trær. Det er derfor viktig å utarbeide en forvaltningsplan for å sikre rett skjøtsel på rett sted. Fravær av skjøtsel kan også være viktig mange steder. For Loi gjelder det slutføring og endelig avklaring av et verneplanarbeid som har pågått i svært lang tid, og som også for grunneierne er viktig å få en sluttavklaring på. Frivillig vern virker derfor lite aktuelt.

Fylkesmannen legger til grunn at eksisterende ferdselsstier, bl.a. stølsveger, vil være velegnete traseer for turstier for naturformidling og naturopplevelse. Dette skal være dekket opp i den foreslåtte verneforskriften. Fylkesmannen slutter seg til kommunens vurdering av behovet for satsing både på skjøtsel og informasjonsmateriell, og mener Loi er et område der arbeidet med forvaltningsplan bør komme i gang så raskt som mulig.

Fylkesmannen ser ikke grunn til å endre på verneforslaget etter lokal høring. Det bør sikres at fulldyrka mark ikke kommer inn i verneområdet. Nord til Almeneset bør grensa følge vegen i omtrent 3 m avstand fra asfaltkanten. Av hensyn til artsrike plantesamfunn på svaberg langs vegen bør grensa nordøst for Almeneset gå langs selve vegkanten.

Direktoratet for naturforvaltning mener det ikke er aktuelt å ta inn i formålet at verneverdiene i området skal tas vare på gjennom blant annet skjøtsel som styving, launing og andre tradisjonelle teknikker. Dette er ikke i tråd med hjemmelsgrunnet i naturvernloven. DN vil likevel understreke at skjøtsel i enkelte delområder vil være viktig, men at dette må avklares gjennom en forvaltningsplan. DN viser til kap. 6 og tilrår at Loi naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til DNs anbefalinger og tilrår at Loi naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7.13 Husum naturreservat i Lærdal kommune (0,494 km²)

Området er tilnærmet urørt til tross for i gammel kulturpåvirkning og nyere inngrep. Det utgjør spesielle naturtyper med gråor-almeskog og gråor-heggeskog, høgstaudeskog, og åpne, artsrike enger og tørrberg. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi som den mest kontinentale edelløvskogen på Vestlandet, med rik flora av varmekjære arter, medregnet arter som er sjeldne på Vestlandet; og en biologisk høgproduktiv skogsli med høgdegradient velegnet for studiet av edelløvskogens forventede ekspansjon ved klimaendring.

Grunneier ser det som viktig å kunne bruke området til beiting om det kommer dyr på gården igjen, og at området må kunne utnyttes til jakt som i dag. Det må være mulighet til å ta ut trevirke til eget bruk, f.eks. spesialtømmer av alm. Han ber om vurdering av erstatning. Verneforslaget er ut over dette ikke i konflikt med nåværende drift.

Lærdal kommune ber Fylkesmannen ta hensyn til merknader fra grunneieren.

Fylkeslandbruksstyret peker på at boniteten er høy, men at mangel på veg og store kostnader ved eventuell vegbygging avgrenser mulighetene til å drive økonomisk skogbruk. Det bør utarbeides forvaltingsplan for området, med åpning for uttak av ved og spesialvirke, f.eks. til treskjæring, på en måte som er forsvarlig ut fra vernehensyn.

Fylkesmannen finner ikke grunn til å endre grense eller verneforskrift etter den lokale høringen da dette området framstår som lite konfliktfylt å verne. Ved utarbeiding av forvaltingsplanen bør det bl.a. være fokus på egnede steder der uttak av trevirke, spesielt alm til treskjæring kan skje uten å være i konflikt med vernehensyn. Dette kan være aktuelt å kombinere med å opprettholde kulturskapte verneverdier på avgrensa delereal, dvs holde skogen så åpen at det blir god lystilgang til feltsjiktet.

Direktoratet for naturforvaltning viser til kap. 6 og tilrår at Husum naturreservat for øvrig blir opprettet slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet viser til at eventuell erstatning vil bli behandlet på vanlig måte i etterkant av vernevedtaket. Departementet slutter seg for øvrig til DNs anbefalinger og tilrår at Husum naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Miljøverndepartementet

tilråd:

Forskrift om verneplan for edelløvskog i Sogn og Fjordane fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1-13).